Artiest

Marcellus Emants

bron
Marcellus Emants, *Artiest*. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam 1895

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/eman001arti01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

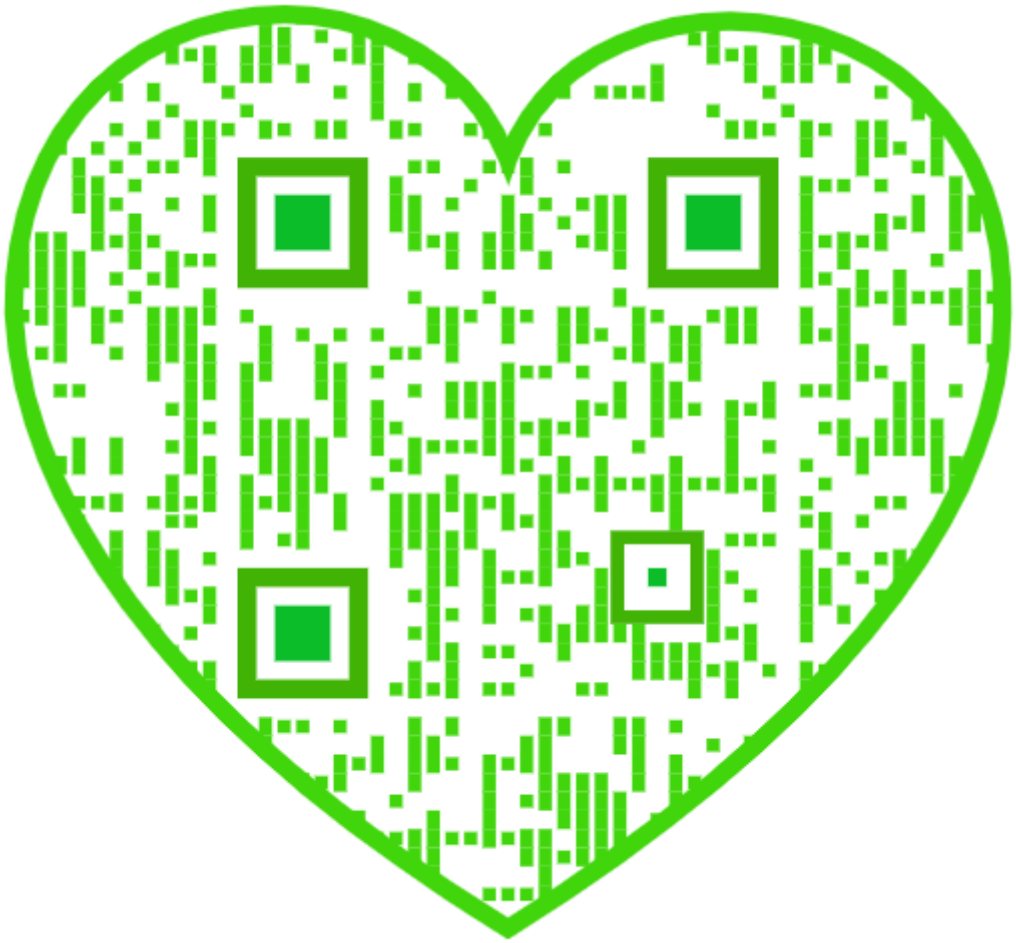

Over ‘Artiest’ zegt de veeltongige Pers:

‘Artiest’ heeft een onbetwistbaar succes gehad. -

Ik zie dan ook niet in, waartoe het diende, dat onze gezamenlijke critici het als één man verguisden. -

Door publiek en een gedeelte der pers wordt ‘Artiest’ als een meesterstuk beschouwd. -

‘Artiest’ is geen meesterwerk. -

Hier voelt men in alles de meesterhand. -

Het is... vervelend. -

‘Artiest’ is volstrekt niet vervelend. -

Heeft de schrijver eensdeels met zijn stuk bereikt, dat hij een handeling van personen doet dienen tot de uitdrukking van iets hoogers, van een idee; hij heeft in de tweede plaats bereikt, dat hij een paar karakters met volle levenskracht heeft geteekend. -

Met ‘Artiest’ heeft hij niets bereikt. -

Voor Tivoli is deze vertooning een heuchlijke gebeurtenis. -

Emants heeft ons een tooneelspel gegeven echt en echt Nederlandsch, zoo modern mogelijk. -

Zijn hoofdpersoon herinnert aan den ouden tijd, toen men nog aan de mislukte genieën geloofde. -

Het is een triomf voor den schrijver. -

Het drama zou een goeden indruk maken, als... men maar wist wat de schrijver bedoelde. -

Het publiek was dankbaar, maar raakte niet in extase. -

In de entr' actes was men vrij wel in extase. -

Ik kan met de hand op het hart verklaren, dat ik

van het begin tot het einde door ‘Artiest’ werd geboeid. -

Ik voor mij houd liever een praatje met mijn hond. -

Van veel hebben we genoten. -

Emants is gebleven in het kader van het heel gewone, heel nuchtere. -

Hierin heeft Emants een groot stuk werk geleverd. -

Daar is geest in den dialoog, daar zijn rijke gedachten in de repliek, daar is natuur in het verloop, daar is een boeiende intrige. -

Van daar dat koude, dorre, onbezielde. -

Het stuk is knap en stout geschreven. -

In geen vorigen tooneelarbeid wist Emants zóó een stemming vol te houden en in den woordenkamp aan de hartstochten hun loop te laten. -

De schrijver kent het leven en de menschen zoo weinig. -

Alle figuren leven; ze spreken en doen als menschen uit het werkelijk leven. -

Geen eerlijk man zal met klem van redenen en bewijzen iets tegen stuk of vertooning kunnen inbrengen. -

Onwillekeurig denkt men aan navolging. -

Zonder zich in 't oogloopend door bekende voorbeelden te laten influenceeren. -

Emants heeft zich beurtelings laten verlokken door Zola, Heine, Bourget, Ibsen. -

Het vele moois, het vele zeer oorspronkelijke en het vele kernachtige verdient bewondering. -

De muren worden weggeschoven en wij wonen een familie-drama bij, zooals er duizenden en duizenden hier en elders worden afgespeeld, door niemand schier vermoed, door enkelen slechts geweten. -

Bij benadering weet Emants uit zijn beperkte levenservaring, pessimistische levensopvatting en met zijn geliefkoosde schrijvers een wereldje te scheppen. -

Om Gérard en zijn vrouw zijn zeer duidelijke en ware typen gegroepeerd. -

Menige rol is te episodisch behandeld. -

We betreuren, dat er te veel is uitgewerkt. -

In de typeering van dezen zwakkeling ontwikkelt de schrijver hooge kunst. -

Maar die Gérard is zulk een onuitstaanbare zanik, dat men zich niet meer dan geeuwend ergeren kan. -

We maken kennis met een persoon, die de volle belangstelling van den psycholoog waard is. -

Het is een hopeloos onbeduidende figuur. -

En of de ontknooping ons natuurlijk voorkomt? -

In de wereld moge 't gemeenlijk zoo leuk en saai toegaan. -

Als zielkundige oplossing komt mij het slot zeer gelukkig voor. -

Emants heeft getoond de eischen, die het publiek redelijkerwijze mag stellen, beter te begrijpen. -

Als theorist vergist hij zich in de eischen en den smaak van een echt tooneelpubliek. -

Het stuk vond blijkbaar bijval bij het beschaafde publiek. -

Et caetera! Et caetera!

En dan zijn er nog menschen, die hun schouders ophalen voor *het* oordeel van *de* critiek!

Hoe is 't mogelijk!

Personen.

FRANS VAN DER RAAD, voorzitter van het gerechtshof te 's-Gravenhage.
GESINA, zijn vrouw.
ELISABETH, hun dochter.
GÉRARD ADRIKUS, echtgenoot van Elisabeth.
RUDOLF DONGEN, weduwnaar, schoonzoon van van der Raad.
DINA, zijn zuster, weduwe.
JAN, } zijn kinderen.
MIENTJE, } zijn kinderen.
ANTJE, } zijn dienstboden.
PIET, } zijn dienstboden.
SALSER, journalist.
GARTMANS, schilder.
MARIE BRONG.
Een behanger,

De handeling valt voor in de villa van Rudolf Dongen, gelegen aan den Scheveningschen weg.

Eerste bedrijf.

Het tooneel stelt een modern, smaakvol gemeubeld vertrek voor. In het achterdoek twee groote openslaande glazen deuren, waardoor men in de serre komt, die met planten is gevuld. Door de serre heen kan men in den tuin komen, dien men er achter ontwaart. Rechts en links twee deuren. Een groote middeltafel; links tusschen de deuren een buffet; rechts vooraan een kleine tafel, waaromheen phantasie-stoelen zijn geplaatst. Een gaslamp in het midden. Hier en daar eenige versieringen, die aan het geheel een gezellig voorkomen geven.

Eerste tooneel.

DINA, JAN, MIENTJE, daarna ANTJE en PIET.
Dina, Jan en Mientje zitten aan het ontbijt. Op de kleine tafel liggen een jongenshoed, een meisjeshoed en eenige boeken gebonden tusschen twee plankjes, die aan een riem worden gedragen.

JAN,

terwijl Dina aan de middeltafel naast haar bord iets opschrijft.

Mag ik nog een boterham, tante?

DINA.

Guns, kind, wat eet je? 't Is je van harte gegund; maar dat kan onmogelijk goed wezen.

MIENTJE.

Mag Jan mijn tweede boterham nemen, tante Dina?

DINA.

En jij eet weer veel te weinig voor een meisje, dat nog in haar groei is.

MIENTJE.

Als ik nu geen honger heb!

Zij geeft Jan haar boterham.

JAN.

En als ik nu wel honger heb!

DINA.

Dat zijn maar praatjes! Een mensch moet doen, wat goed voor hem is en jelui bent nog veel te jong om dat zelf te kunnen beoordeelen. Maak nu maar voort, Jan, want het is al laat.

ANTJE,

van rechts achter opkomend.

Mevrouw, daar zijn ze met den ezel.

JAN,

opspringend en naar de serre loopend.

Een ezel voor mij? Waar is hij?

DINA.

Jongen, blijf toch zitten?

ANTJE,

lachend.

't Is geen ezel om op te rijden!

DINA.

't Is een schilderezel.

JAN,

die weer gaat zitten.

O!

DINA.

Dat valt nu al heel slecht! Ik wachtte die menschen pas over een paar uur. Alles komt tegenwoordig op mijn hoofd neer. Antje, luister eens: wanneer ze om antwoord komen op dien hoed, dan geef je dit briefje

af. Ik kan van daag onmogelijk iedereen te woord staan. Laat dien ezel nu hier binnen brengen; maar blijf er bij en pas op, dat ze in de gang niet tegen de Japansche pullen stooten. Die werklui zijn zoo vreeselijk onhandig.

ANTJE.
Ja, ja; ik zal er wel voor zorgen.

Rechts af.

JAN.
Is die schilderezel voor oom Gérard?

DINA.
Ja, mijn jongen; maar eet nu, hè.

Dina eet insgelijks.

MIENTJE.
Oom Gérard en tante Betsy komen van daag uit Brussel, niewaar, tante Dina?

DINA.
Ja, Mientje. Als jelui over een uur van de les terugkomt, dan zijn oom en tante al hier.

MIENTJE
En dan krijgen zij de logeerkamer, niewaar?

DINA.
Juist.

JAN.
Zouden ze wat voor ons meebrengen van de reis?

MIENTJE.
Mooie presentjes?

DINA.
Wie weet?

Opspringend.

Ik zal er maar even naar toe gaan. Antje is goed en wel; maar als je er zelf niet bijblijft, gebeuren er toch nog ongelukken. Mientje,

Jan, gaat nu gauw naar je les, hè. 't Is al laat genoeg. Je moet voortaan zelf een beetje op je tijd passen. Ik kan niet aan alles tegelijk denken en wanneer oom en tante... Hoor ik daar niets? 't Zal mij verwonderen, als de pullen nog heel zijn.

Rechts achter haastig af.

JAN.

Wat maakt ze weer een drukte!

MIENTJE.

Eet nu maar!

JAN,

al etend opspringend en zijn boekenplanken krijgend.

Mien, ik heb mijn boekenplanken weer voor den dag gehaald. De riemen zitten als een muur. Voel eens. Laat Willem nu maar beginnen en je weer treiteren, net als gisteren. Ik zal je wel verdedigen, hoor.

MIENTJE.

Maar ik wil niet, dat je vecht. Willem is veel grooter dan jij. Hij zal je nog dood slaan!

JAN.

Dan sla ik hem eerst dood. Gisteren waren ze vijf tegen één. Zullie hadden boekenplanken en ik niet. Nu... dat is laf; maar ik heb je toch verdedigd, niewaar?

MIENTJE.

Zeker; maar...

JAN.

Laat hij nu eens één tegen één vechten en twee tegen één durf ik ook!

MIENTJE.

Als hij je een gat in je hoofd slaat is 't te laat!

JAN.

Ach, wat weet jij daarvan? Je bent immers maar een meisje!

MIENTJE.

Jongen, je lijkt wel mal!

DINA,.

terugkeerend met Antje en Piet, die samen den ezel dragen.

Ziezoo! Als wij 't samen doen, wordt er ten minste niets beschadigd.

ANTJE.

Die venters zetten maar overal vuile voeten.

JAN.

Wacht, ik zal een handje helpen.

DINA,

hem terughoudend.

Neen, Jan, ga jij nu maar heen. Meer naar rechts, Ant, meer naar rechts. Zet nu neer. Zie zoo!

De ezel staat nu links; Piet gaat weg.

ANTJE,

met Dina den ezel afwrijvend.

Een mooi meubel is 't niet.

DINA.

Dat mag je wel zeggen.

MIENTJE.

Dag, tante.

Zij geeft Dina een kus.

DINA.

Dag, Mientje.

JAN.

Dag, tante.

In 't heengaan tegen Mientje.

Loop jij nu vooruit, dan denkt hij, dat je alleen bent en als hij 't hart heeft, dan...

Hij maakt met de boekenplanken een dreigende beweging.

MIENTJE.
Kom nu maar mee!

JAN.
Nu ja, vooruit dan.

Rechts achter beide af.

DINA.
Je zult eens zien wat een gedoe we hier nog krijgen. Mijn broer is veel te goed, dat hij zijn huis zoo open zet. Wij hebben er den last maar van.

ANTJE.
Kom, mevrouw, dat zal wel schikken. U neemt alles zoo zwaarmoedig op. Zoo'n jong getrouwd paartje in huis... een ander mensch zou er aardigheid in hebben. U heeft 't doorgaans stil genoeg!

DINA.
Ik heb er dan geen aardigheid in. 't Is hier met de kinderen me soms al veel te druk. Je weet, Ant, dat de oude meneer en mevrouw van daag ook komen eten, hè?

ANTJE.
Ja, mevrouw. Dus zes menschen aan tafel behalve de kinderen.

DINA.
Zal je zorgen voor een stoof met vuur?

ANTJE.
Ik weet er alles van... ofschoon... in deze warmte...

DINA.
Mevrouw van der Raad zou dood ongelukkig zijn, als zij aan tafel haar stoof niet had. Oude menschen hebben altijd van die gewoonten.

ANTJE.
Ik ben ook een oud mensch; maar ik zou toch niet graag zoo'n slaaf van mijn eigen zelvers zijn. Overigens... mij is 't goed.

Zij wil heen gaan

.

DINA.
Ant, ik denk, dat de jonge meneer en mevrouw wel den heelen dag in deze kamer zullen huizen!

ANTJE.
Nu... bestig, mevrouw. Mij zullen ze niet hinderen. U weet wel, dat ik voor hier-meneer z'n schoonzuster altijd een groot zwak heb gehad. Ze is krek de overleden mevrouw.

Men hoort een rijtuig over grint rollen

.

DINA.
Wat hoor ik? Een rijtuig?

Zij gaat in de serre

.

ANTJE.
Zouden ze daar al wezen?

DINA.
Neen; 't is het rijtuig van den ouden meneer.

ANTJE.
Nu al?

DINA.
Er is nog niet eens afgenomen! Hoe is 't mogelijk?

Zij nemen haastig af

.

ANTJE.
Je kunt wel zien, dat de goede menschen erg naar hun dochter verlangen.

DINA.
Na al de drukte van van morgen had ik zoo graag een oogenblikje gehad om tot me zelve te komen. 't Is

of het er om gedaan wordt! Nooit krijg je eens rust en ik heb zoo'n hekel aan dat gejakker! Die oude menschen verbeelden zich altijd, dat ik niets te doen heb. Niemand verdiept zich eens in de omstandigheden van een ander!

ANTJE.

Nu, mevrouw, 't is immers al klaar. Zie zoo!

Tweede tooneel.

DINA, ANTJE, GESIEN.

GESIEN,

van rechts opkomend.

Dag, Dinaatje, daar ben ik! Dag, Antje; neem jij mijn goed eens aan. Wil je? Mijn hoed, mijn mantel, mijn jakje...

Zij ontdoet zich van talrijke kleedingstukken

.

ANTJE.

U is warmpjes ingebakerd en dat voor den langsten dag.

DINA.

Met zulk mooi weer.

GESIEN.

Ja, ja, de wind is nog altijd schraal.

DINA.

Komt u alleen?

GESIEN.

Is Frans dan nog niet hier?

DINA.

Neen.

GESIEN.

Nog een dasje.

ANTJE.

Zie zoo.

Lachend met al het goed links af

.

GESIEN.

Ja, ja, met dat inbakeren ben ik mijn heele leven gezond gebleven. De tegenwoordige menschen bakeren zich niet in en de een ziet er nog ellendiger uit dan de ander, maar wat ik zeggen wilde: Frans wou wandelen. Hij is wel drie kwartier vóór mij van huis gegaan.

DINA.

Dan is hij zeker doorgeloopen naar de villa.

Een stoel aanbiedend

. Wil u hier zitten?

GESIEN.

Het tocht hier immers niet. Neen.

Zij gaat bij de kleine tafel zitten.

Het schijnt, dat ze in de villa niet al te best vorderen.

DINA.

Dat is de schuld van Gérard. Elken dag wil hij wat anders.

GESIEN.

Ach, hij heeft zoo van die bijzondere, nieuwerwetsche dingen in zijn hoofd, waarvan wij geen begrip hebben. Als 't hem nu maar bevalt, wanneer 't eenmaal af is.

DINA.

De laatste hand kan hij er zelf aan leggen.

Terwijl zij nog steeds ronddribbelt om allerlei dingen te verschikken, af te vegen en op te ruimen.

Betsy en Gérard mogen 't wel op prijs stellen, dat Rudolf hun zijn huis heeft aangeboden, zoolang de villa nog niet op orde is. Ik vind 't erg lief van hem, want hij heeft er toch maar alleen last van.

GESIEN.
Wanneer is Rudolf niet lief? Ja, Dinaatje, beken 't nu maar: je bent erg met je broer ingenomen. 't Is waar: hij verdient 't. 't Is een patente man.

DINA,

bits.

Maar dien u toch niet goed genoeg vond voor uw dochter Betsy!

GESIEN.
Dat hebben we nooit gezegd! Hoe dikwijls heb ik je die zaak nu al uit moeten leggen! Frans en ik, wij hadden niets tegen Rudolf persoonlijk. Hemeltje lief, hebben wij dan bezwaren gemaakt, toen hij Martha kwam vragen? Maar een weduwnaar met twee kinderen... een man, die twaalf jaar ouder is, neen, hoor eens... dat was geen partij voor onze Lisbet.

DINA.
Nu juist. Toen ik, twee jaar geleden, u eens polste, heeft u me ditzelfde antwoord gegeven en daarom zei ik: u vond hem voor Lisbet niet goed genoeg. Is dat nu waar of niet?

GESIEN.
In zooverre heb je gelijk; maar Frans vond toch ook, dat zij wel altijd heel lief was geweest voor Jan en Mientje; maar nooit getoond had voor Rudolf zelf iets meer te voelen dan... laat ik 't maar noemen: een zusterlijke genegenheid.

DINA.
Dat kon ook niet anders. Rudolf had moeten beginnen en dat heeft hij juist niet willen doen. Hij is altijd veel te conscientieus. Hij was bang, dat u op stuk van zaken met dat huwelijk niet ingenomen zou wezen en...

GESIEN.

Natuurlijk!

DINA.

En weet u wat hij zei, wanneer ik hem aanried: vraag toch eerst, of Betsy zelf je liefheeft en goedvindt?

GESIEN.

Nu, wat dan?

DINA.

Dan antwoordde hij: neen, dat doe ik niet. Een jong onervaren meisje is al licht gestreeld door een ernstig aanzoek. Zijn nu haar ouders er tegen en blijkt het later, dat ik niet aan Lize s verwachtingen beantwoord, dan heb ik drie menschen ongelukkig gemaakt, die altijd goed en hartelijk voor me zijn geweest. - Daardoor heeft Betsy nooit iets van zijn affectie gemerkt en nu hoop ik van harte, dat zij met haar Gérard gelukkig zal zijn; maar... iemand van haar weinige plooibaarheid...

Zij gaat zitten bij Gesien aan de kleine tafel

.

GESIEN

een beetje boos.

Haar zuster, Martha, was evenmin een stuk was en dat heeft Rudolf niet belet heel gelukkig te wezen. Zeg eens, of 't niet waar is.

DINA,

snibbig.

Omdat Rudolf een verstandige man is... een man van karakter, die...

GESIEN.

Lisbet heeft verstand voor twee. Gérard draagt haar op de handen, en hij is ook lang niet gek!

DINA.

Des te beter dan. U begrijpt wel, dat ik haar onge-

luk niet verlang. Integendeel! Een andere vraag is, of zij in staat zou geweest zijn een ernstigen man als Rudolf naar verdienste te waardeeren.

GESIEN,

heftig.

Wees dan blij, dat zij met Gérard is getrouwd.

DINA,

insgelijks heftig.

Dat ben ik ook; dat ben ik ook! Maar...

GESIEN,

heftiger.

Maar je broer Rudolf is een ideaal, waarop elk meisje verliefd moet worden!

DINA.

Dat zeg ik niet; maar u is altijd verblind geweest voor uw dochters en...

GESIEN.

Ik... verblind... voor mijn dochters?

Derde tooneel.

DINA, GESIEN, FRANS.

FRANS,

rechts achter binnentredend.

Ja, vrouw, dat ben je. Was je 't nu ook maar voor je man.

GESIEN,

bedaarder, lachend.

Dat had jij vroeger wel gewild, hè?

FRANS.

Gesientje, Gesientje, mijn reputatie! De reputatie van den Voorzitter van het hof! Wel Dina, hoe gaat het?

Hij gaat zitten.

DINA,

die hem een doel heeft aangeschoven.

Dank u.

FRANS.

Ik ben de villa van de jongelui eens op gaan nemen. 't Is mooi, 't is rijk; daar valt niets tegen in te brengen...

GESIEN.

Wij zijn eenvoudiger begonnen.

DINA.

't Is de vraag, wat gelukkiger is.

FRANS.

Maar één ding moet me van 't hart: mijn jongste schoonzoon heeft wonderbaarlijke phantasieën.

DINA.

Daarvoor is hij dichter.

GESIEN.

Tegenwoordig schilder.

FRANS.

Die Oostersche kamer met de divans langs de muren en het fonteintje in het midden... het zal wel aardig worden; maar...

DINA.

Mij zou dat kletterende water gek maken!

GESIEN.

En mij dan!

FRANS.

Maar heb je heel in de hoogte die kleine ramen met traliewerk gezien? Wat moet dat nu beduiden? Gérard schijnt in 't algemeen aan lichtvrees te lijden. In de eetkamer heeft hij de ruiten donker laten kleuren en

als de serre met planten is gevuld, dan zal je in het salon bijna geen hand voor oogen kunnen zien.

DINA.

Aardig naar buiten kijken kan je nergens.

GESIEN.

Behalve in het atelier.

FRANS.

Nu, ja; daar is het raam weer veel te groot.

DINA.

Hollen of stllstaan! Hoe rijk ook ingericht... ik zou dat ding voor geen geld willen bewonen. Heeft u wel opgemerkt, dat er niet eens een eigenlijke huiskamer in is? Je weet niet, waar je blijven moet. Ik zou nergens rust kunnen vinden.

GESIEN

Neen, wat dat aangaat... moet ik ook zeggen...

FRANS.

't Is vreemd; maar... zij moeten 't weten. Ieder richt zijn leven in, zooals 't hem goeddunkt. Je hebt er ook ten slotte zelf het plezier of den last van.

Vierde tooneel.

DINA, GESIEN, FRANS, RUDOLF.

RUDOLF,

van links voor binnentredend.

Zoo moedertje, hoe gaat het?

Hij geeft Gesien een kus op het voorhoofd en Frans een hand

. Hoe gaat het? - Zit u hier op een droogje? Dina, laat de Port eens aanrukken. Onze reizigers zullen ook wel een hartster-

king lusten. - Je hebt immers een rijtuig naar het station gezonden.

DINA,

Port uit het buffet halend.

Met imperiaal. Voor alles is gezorgd.

RUDOLF,

een sigarenkoker aanbiedend.

Een sigaar?

FRANS.
Dankje, ik zal nog niet rooken; maar laat dat jou niet beletten...

RUDOLF.
Nooit vóór het eten, papa.

FRANS.
Jij bent toch het geïncarneerde principe. Alles beredeneerd; nooit geef je eens toe aan de een of andere opwelling.

RUDOLF.
Keurt u dat af?

FRANS.
Wel neen! Het verwondert me alleen in zoon gevoelsmensch, als jij toch bent. Maar... je hebt meer tegenstrijdigheden.

RUDOLF.
Wie heeft ze niet?

Plaatsnemend.

En wat denkt u? Zouden de jongelui vandaag werkelijk terugkomen?

Hij schenkt in

.

GESIEN.
Dat mag je wel vragen.

FRANS.
Wij zitten nu toch al anderhalve maand lang in de onzekerheid.

GESIEN.

Nu eens een brief, dat zij binnen een week terugkeeren, dan weer een telegram, dat zij vooreerst nog wat uitblijven...

RUDOLF.

Gérard is een beetje variabel.

GESIEN.

Dat gaat wel over, als hij maar eerst gevestigd is.

DINA.

Ik geloof, dat hij nooit precies weet wat hij wil.

FRANS.

Gelukkig weet Lisbet het des te beter.

GESIEN.

Ja, die heeft al de koppige eigenzinnigheid van haar vader geërfd.

RUDOLF

lachend.

Toe maar!

FRANS.

Zeg vastheid van karakter, vrouw en je hebt gelijk. Maar alle gekheid op een stokje: Lisbet heeft Gérard al wat handig overgehaald voortaan dat nare geschrijf er aan te geven en zich liever bij het schilderen te houden.

RUDOLF.

't Is zoo; maar... of hij het pensecl niet weer ruilen zal voor de pen...? Als je zoo'n echte vocatie hebt... Hij schreef drommels goed en...

FRANS,

verontwaardigd.

Goed? Vond jij die novelle: Een wanhoopskreet mooi?

RUDOLF.
Zeker. Diep gevoeld en...

FRANS,

heftig.

Onzinnig was het ding! Onzinnig en... gemeen!

DINA.
Rudolf beweert, dat het verhaal op waarheid berust.

FRANS.
Gekheid! Zoo'n vrouw bestaat er niet en zoo'n man nog veel minder!

RUDOLF.
Ik verzeker u, dat Gérard in dien man zich zelven en in de vrouw Marie Brong heeft gegeven.

GESIEN,

geërgerd.

Dat gemeene wijf, waarmee hij vroeger geleefd heeft? Wel foei!

RUDOLF,

korzelig.

Beste moeder, laten wij nu geen groote woorden gebruiken! Ik heb Marie Brong leeren kennen; gemeen is zij heusch niet. Egoïst, koud, lui misschien; maar...

GESIEN.
Zij was toch niet met hem getrouwd.

RUDOLF,

schouderophalend.

Neen; dat is waar.

FRANS,

zijn glas bijschuivend.

Geef mij nog een halfje.

GESIEN.
Maar, Frans, wil je nu met alle geweld weer een aanval van je pootje krijgen?

FRANS.
Vrouwlief, ik ben over de vijftig en weet dus, wat ik mag doen of moet laten.

GESIEN.
Jelui mannen... jelui wordt nooit wijs!

FRANS.
Was de vader van die Marie Brong niet zanger?

RUDOLF.
Juist. Na zijn dood... de boel was op en hij maakte zich van kant... werd Marie... ze was toen al aan het tooneel gegaan... verleid door een Indischen jongen man, die op een goeden dag met de Noorderzon verdween. Daar stond ze: zonder geld, zonder familie en... zonder talent. Toen...

FRANS.
Is ze met Gérard gaan leven.

RUDOLF.
Gérard heeft met Marie Brong in 't geheel niet geleefd.

FRANS.
Wat? Dat heb jij, een man van acht en dertig jaar, een man van zaken je laten wijsmaken?

RUDOLF.
Toen Gérard Marie leerde kennen, had hij nog geen vrouw echt lief gehad. Dat wilde hij juist en daarom vreesde hij niets zoozeer, als dat Marie zich aan hem geven zou voor... geld. Ze moest liefde voor hem voelen en omdat Marie hem daarvan het bewijs niet heeft k u n n e n of niet heeft w i l l e n geven...

Frans haalt de schouders op

.

GESIEN.
Hij heeft 't toch wel afgemaakt, hè? Zie je, ik zou 't beestachtig vinden, wanneer...

RUDOLF.
Wees gerust, ik ben zelf zijn zaakwaarnemer geweest.

DINA.
Jij bent altijd veel te goed. Zoo'n schepsel zou je in opspraak kunnen brengen.

RUDOLF.
Ach, wat; maar om nog even op die novelle terug te komen, Gérard...

GESIEN.
Ik begrijp niet, waarom tegenwoordig de schrijvers altijd zulke gemeene dingen moeten behandelen.

DINA.
Dat zeg ik ook. Er zijn toch nog brave en fatsoenlijke menschen op de wereld.

FRANS.
Och, Dina, braafheid, fatsoen, degelijkheid, al die dingen zijn uit de mode... Nu... ik heb Gesien verboden die novelle te lezen.

GESIEN.
Eerlijk gezegd ben ik blij er geen letter van te kennen.

DINA.
O, ik ook!

FRANS.
Ik ben nooit een heilige geweest en voor een klein geruchtje nog altijd niet vervaard.

Schalks lachend

. Als

het geestig is gekruid... op de Fransche manier... kan ik heel wat slikken; maar... anders... Hoe hoog Rudolf Gérard als schrijver stellen mag, ik wil wel bekennen, dat het mij onaangenaam aandoet, wanneer iemand vraagt, of de auteur van Een wanhoopskreet mijn schoonzoon is.

RUDOLF.
In die qualiteit heb ik hem niet geprezen.

DINA.
Waarom heb je nooit eens ronduit aan je papa gezegd, hoe je over Gérard denkt?

RUDOLF.
Omdat papa me nooit naar mijn meening heeft gevraagd.

FRANS.
Je begrijp toch, hoop ik, waarom.

RUDOLF.
Zeker; maar ik... Wat zou 't gegeven hebben, als ik u of Lize ongevraagd mijn opinie over Gérard gezegd had? Zij was dol ingenomen met haar artiest en u niet minder met de mooie partij.

FRANS.
Met je verlof. Waar had ik de redenen van daan moeten halen om mij tegen dat huwelijk te verzetten?

GESIEN.
Dat zeg ik ook... ofschoon... die geschiedenis met dat gemeene wijf...

FRANS.
Och wat! Zoo'n geschiedenis heeft iedere man immers doorgemaakt. Dat zijn de wilde haren, die uit moeten

vallen, net als de melktanden. Doen ze 't niet vroeg, dan doen ze 't laat en dat is veel erger.

GESIEN.

En hij was toch een goede partij en voor mij is hij altijd heel lief geweest. Eigenlijk begrijp ik niet, wat Rudolf op hem aan te merken heeft.

FRANS.

Ik ook niet.

DINA.

Zeg 't nu toch.

RUDOLF.

Ach, wat zou 't baten?

FRANS.

Wat zou 't schaden? - Zij zijn getrouwd.

RUDOLF.

Nu goed. - Vooreerst, dat Gérard akelig prikkelbaar en impressionabel is.

Frans lacht

. Dan, dat hij zonder afwisselende opwindingen apathisch bij de pakken neerzit, dat hij tot geen geregelde bezigheid in staat is, dat hij door dit geerispeerd, door dat geëxaspereerd wordt...

FRANS.

Dus in een woord, dat hij zenuwachtig is. Aan die kwaal lijden tegenwoordig immers bijna alle menschen. Kom, kom, kom. Als over eenige jaren een fatsoenlijk gefortuneerd jong mensch om de hand van jou Mientje komt, vraag jij niet: hoe is 't gesteld met je zenuwen of je bloed!

GESIEN.

Neen, dat moet ik nu ook zeggen.

RUDOLF.
Iemand als hij moest in 't geheel niet trouwen.

FRANS,

opstaande.

Wat een dwaasheid! Kom, laten wij liever eens uitkijken, of het jonge paar al in het gezicht is.

RUDOLF,

tot Dina, terwijl Frans in de serre gaat.

Geef je nu toe, dat het niets zou gebaat hebben, als ik eer gesproken had?

DINA.
Ja, maar...

Zij spreken zacht door

.

GESIEN.
Zie je wat, man?

FRANS,

terugkeerend.

Geen enkel rijtuig met koffers op den weg te bekennen.

Tot Rudolf.

Wat ik vreemd blijf vinden is, dat Gérard jou heeft uitgekozen om zijn liaison met die Marie Brong af te breken.

RUDOLF.
Zelf was hij tegen die taak niet opgewassen. Van mij voelde hij, dat ik geen misbruik zou maken van de omstandigheden en...

FRANS.
Wat kon dat misbruik maken hem schelen, nu hij toch besloten was Marie te laten loopen?

RUDOLF.
De echte jaloezie overleeft elke breuk. Ik heb een man gekend, die van zijn vrouw een afschuw had gekregen. Hij scheidde en gaf een heerendîner om zijn herwonnen vrijheid te vieren; maar toen zijn vrouw wilde hertrouwen werd zijn jaloezie hem op zoo'n ma-

nier de baas, dat hij met zijn aanstaanden opvolger kennis maakte, alleen om een twist te kunnen zoeken, die eindigde met een duel.

GESIEN.

Wel, wel, wel!

FRANR.

Kras; maar... ook al voor mij plus respectable que clair. Ik voel, dat ik oud word. De tegenwoordige menschen schijnen niet alleen met de traditie's; maar ook met de logica gebroken te hebben... Dat is zeker, wat ze modern noemen. Nous avons changé tout cela! - Nu... mijnentwege?

RUDOLF.

Nu hoor ik toch duidelijk een rijtuig het hek doorrijden.

Dina snelt de serre in, gevolgd door Rudolf en Frans

.

GESIEN.

Zouden ze daar heusch zijn?

RUDOLF,

uit de serre terugkeerend en rechts achter heen gaande.

Ja, zij zijn 't!

DINA,

terugkeerend, gevolgd door Frans.

Ja, ja, daar zijn zij!

Zij loopt Rudolf na

.

FRANS.

Nu zijn zij er toch werkelijk!

GESIEN,

alleen met Frans.

Goddank! Ik was nog bang, dat... Zeg eens, Frans, heb jij begrepen, waarom Rudolf eigenlijk vond, dat Gérard niet had moeten trouwen?

FRANS.

Wel neen. Dat is van die schijnbaar diepzinnige boekenpraat, die, op de keper beschouwd, onzin is.

GESIEN.

Als de jongen zoo'n lief, mooi vrouwtje niet op prijs wist te stellen. Neen, maar dat zou toch waarlijk beestachtig zijn!

FRANS.

Haal je geen romantische nonsens in 't hoofd.

Vijfde tooneel.

GESIEN, FRANS, ELISABETH, GÉRARD, later RUDOLF, DINA, ANTJE, PIET.

GÉRARD,

haastig opkomend van rechts achter, gevolgd door Elisabeth; beiden dragen eenige kleedingstukken, een portefeuille en taschjes, die zij neerwerpen op een stoel.

Dag, moedertje, dag, papa! Daar zijn wij weer terug! Eindelijk, hè?

FRANS *en* GESIEN.

Hoe gaat het?

GÉRARD,

die Gesien kust en Frans de hand drukt, terwijl Elisabeth beiden kust.

Best! En hoe gaat het u toch? O! wat is 't heerlijk weer bekende gezichten te zien. Ik zou 't onmogelijk op den duur uit kunnen houden onder menschen, die me allen onverschillig zijn. Langzamerhand ga je ze als je persoonlijke vijanden beschouwen... Maar u ziet er allebei best uit

FRANS.
Jelui ook hoor!

ELISABETH.
Vindt u heusch? Dat doet me plezier.

FRANS.
De lange reis heeft je geen kwaad gedaan.

GESIEN.
Zeker toch wel wat vermoeid. Een beetje vermagerd vind ik jelui ook; maar dat is geen wonder. Die hôtelkost is zoo schraal.

FRANS.
Voortaan kunnen zij hun eigen potje koken.

GÉRARD.
Ja en rustig samen eten zonder het rumoer van zoo'n table d'hôtes en het toezicht van een leger gerokte knechts! O, die kerels exaspereeren me! Hè, Ellis, wat zal dat heerlijk wezen!

FRANS.
Nog altijd verliefd?

ELISABETH.
Maar, papaatje, wij zijn nog geen jaar getrouwd.

GESIEN.
Den eersten keer, dat je weer bij ons komt eten, krijg je Chateaubriants met Béarnaise-saus, sleepspersies en baisers met schuim! Zeg eens, of ik niet goed onthouden heb, waar jij van houdt?

GÉRARD,

lachend.

Akelig nauwkeurig!

ELISABETH,

die nogmaals een kus heeft gekregen van Frans.

U ziet er waarlijk best uit. Niets veranderd.

FRANS.
Toch wel wat ouder geworden.

GÉRARD,

die zacht met Gesien heeft doorgepraat.

En dan die groote hôtels, die ongezellige kazernen, waarin je een nummer krijgt en je naam zoo goed als onbekend is. O, wel beschouwd is het reizen...

FRANS.
Een modern genot.

GÉRARD.
Dat je ontzenuwt, egoïst maakt en ontmenscht! Op reis word je dor, ongemanierd en brutaal.

ELISABETH.
Man, man, wat ben je weer eenzijdig! We hebben toch mooie dingen gezien en veel genoten.

GÉRARD.
Zeker, mijn engel, zeker.

Tot Gesien

. U weet niet wat een dankbaar gemoed Ellis heeft.

FRANS,

tot Elisabeth.

Grappig jou: man te hooren zeggen.

ELISABETH.
De kinderen worden menschen, papaatje.

GÉRARD.
Wat een eigenaardige bekoring ligt er toch in, weer uit alle monden je eigen taal te hooren! In zoo'n vreemde taal, hoe mooi ze ook mag wezen, voel je je altijd als in een maskeradepak. Je bent je zelf niet en dit wordt op den duur onuitstaanbaar!

GESIEN.
Als je met zooveel onaangenaamheden te kampen hebt gehad, waarom ben je dan niet eer terug gekomen?

GÉRARD.
Dat vraag ik me nu ook af.

ELISABETH.
Lief van Rudolf, dat hij zijn huis voor ons openstelt, vind je niet?

GÉRARD.
Zeker.

DINA,

van rechts achter opkomend met Antje en Piet, die een paar koffers dragen en gevolgd worden door Rudolf.

Voorzichtig met de deurposten!

GÉRARD.
Daar is de huisvrouw! Nog altijd dezelfde angst voor de verf?

DINA.
Natuurlijk! De boel is pas schoon. Zijn jelui al in je kamer geweest?

ELISABETH.
Nog niet.

GÉRARD.
Maar nu gaan we eens kijken.

ELISABETH,

links vooraan binnen gaande.

Zie eens Gérard, wat een heerlijke bloemen!

GÉRARD,

haar volgend.

Prachtig, prachtig! Wat een rozen en hoe verrukkelijk ruiken die jasmijnen.

DINA,

terwijl de koffers achter Gérard en Elisabeth naar binnen worden gedragen.

Bloemen?

RUDOLF.
Een welkomstgroet van mij. Mag 't niet?

DINA.

Waarom heb je me daar niets van gezegd?

RUDOLF.

Een opvatting.

Dina en Rudolf ook links naar binnen

.

FRANS,

alleen met Gérard.

Druk, hè? Erg druk.

GESIEN.

Mij wel wat t e druk.

FRANS.

Zeg, Gesien, het zou mij niet verwonderen, als Rudolf nog altijd een beetje gecharmeerd was op Lisbet.

GESIEN.

Maar, Frans, zeg zulke dingen toch niet! Ze is nu een getrouwde vrouw.

FRANS.

Je hoeft er niet dadelijk kwaad bij te denken.

GÉRARD,

terugkeerend en recht door naar de serre gaande.

Waar is nu onze villa?

ELISABETH,

terugkeerend, en gevolgd door Rudolf.

Kan je ze van hier zien, als de boomen in blad zjjn?

RUDOLF.

Kijk maar zelf.

Hij plaatst haar in de serre en kijkt over haar schouder heen.

Een stukje witte muur schijnt beneden door het groen heen.

GÉRARD.

Juist en boven steekt het trapgeveltje uit. Ellis, zie je 't? Dat is nu ons nestje, ons paleis, ons tooverslot! Daar gaan wij uitrusten. O, wat zal 't er stil en gezellig zijn, wanneer alles dik onder de sneeuw ligt.

GESIEN.
We hebben pas Juni!

Men lacht.

GÉRARD.
Daar zou ik me zoo graag heelemaal van het menschdom afzonderen.

ELISABETH
Doe, zooals je wilt.

FRANS.
Wat een idee!

GESIEN.
Twee jonge, gezonde menschen!

RUDOLF.
Maar verliefd, moeder!

GESIEN.
Dat is toch geen ziekte.

FRANS.
Liefde is een mooi ding; maar de mensch blijft een gezellig dier.

GESIEN,

gemelijk.

Gérard mag Lisbet niet vervreemden van haar vriendinnen en kennissen. Dat zou niet goed zijn. Neen, zulke grappen moet je niet uithalen. Het schaap zegt nu op alles ja en amen; maar...

GÉRARD,

geïrriteerd.

Nu goed, moedertje, goed, goed! Het was maar een los gezegde, een opwelling, een phantasie. Ik heb zoo het gevoel, dat wij aan elkander volkomen genoeg hebben en...

FRANS.
Wij hebben de menschen meer noodig dan wij denken.

GÉRARD.
Wel mogelijk; maar ons huis dadelijk ontwijd te zien...

FRANS *en* GESIEN.

Ontwijd, ontwijd!

FRANS.

Ik zie niet in, dat je huis ontwijd zou worden door...

ELISABETH.

Maar, vadertje lief, wij zijn pas terug. Wij hebben immers nog tijd genoeg...

FRANS.

Neen, neen, hoe je je leven inricht...

GÉRARD.

Vroeger kwam het me heel begrijpelijk voor, dat ik eens zou trouwen, een huis betrekken en net gaan leven als ieder ander; maar 't is raar... tegenwoordig kan ik me hoe langer hoe minder met die gedachte vereenigen.

FRANS.

Maar je bent echt getrouwd, hoor!

GÉRARD.

Toch zou ik alles anders willen doen dan andere menschen en telkens vraag ik me af, of dat trouwen, die huwelijksreis, dat huis... of dit alles niet een droom is, die op eens moet eindigen.

Frans haalt zijn schouders op

.

GESIEN.

Hè, dat zou ik een akelige gedachte vinden.

Zij spreekt met Gérard, die druk gesticuleert, zacht door

.

RUDOLF,

zacht tot Elisabeth.

Lize, ben je gelukkig?

ELISABETH,

zacht en door de anderen niet gehoord.

Heel gelukkig, Rudolf.

RUDOLF,

zacht en door de anderen niet gehoord.

Als je wist, hoe goed het me doet dit te hooren.

ELISABETH,

hem de hand drukkend.

Jij bent een ware vriend; dat weet ik.

GESIEN,

zacht gemoedelijk tot Gérard.

Maar je bent toch gelukkig, niet waar?

GÉRARD,

terwijl Frans toeluistert.

Gelukkig? Ach moeder, wie kan zeggen: ik ben gelukkig of ongelukkig? Dat klinkt veel te heel. Wat is geluk?... Een woord.

ELISABETH.
Maar Gérard!

GÉRARD.
Nu, nu, schrik maar niet. Wij zijn veel meer dan gelukkig. Wat wij voor elkander voelen, dat is immers onuitsprekelijk.

DINA,

links uit de kamer komend.

En wat zeg je nu van je schilderezel.

GÉRARD.
Wat een alleraardigste attentie!

Zij betasten den ezel eens en spreken er zacht over door.

GESIEN,

tot Frans.

Begrijp jij, wat hij bedoelt met dat: heel? Waarom zegt hij niet eenvoudig, dat hij gelukkig is?

FRANS.

Ik weet 't niet; maar... begrijpen is zeker ook al ouderwetsch. Nous avons changé tout cela!

RUDOLF.

Laten wij nu eens rustig gaan zitten. Dina, schenk in. Na zoo'n rit van vier uren in een warmen, stoffigen trein...

ELISABETH,

tot Dina, die wil inschenken.

Niet voor ons, Dina. Ik drink nooit iets vóór het eten en Port is voor Gérard ook niet goed.

RUDOLF.
Verbod van den dokter?

ELISABETH.
Van Gérard zelf.

GÉRARD.
Ellis houdt er de hand maar aan.

DINA.
Wat anders dan?

ELISABETH.
Dank je zeer. 't Is veel beter, dat hij matig en kalm blijft.

GÉRARD.
Zìe je, hoe ik onder de plak zit? O, Ellis is zoo streng!

ELISABETH.
Je verlangt het immers!

GÉRARD.
Zeker, lieve beschermengel. Zelf beheersching ontbreekt me heelemaal.

Schertsend.

Als niemand me weerhoudt, bezwijk ik dadelijk voor de verleiding.

Hij liefkoost Elisabeth.

FRANS.
Dat is soms wat aangenaam.

GESIEN,

boos.

Frans, hoe kan je nu zulke dingen zeggen?

FRANS.
In de praktijk ben ik immers juist een toonbeeld van zelfbedwang.

GÉRARD.
Dina, vind jij ook, dat Ellis vermagerd is?

DINA.
Vermagerd? Wel neen.

RUDOLF.
Zij ziet er heel gezond en flink uit.

ELISABETH.
Wat beteekent die angst nu weer?

GÉRARD.
Mama zei 't en toen verbeeldde ik 't mij ook. Het zou kunnen wezen, dat mijn zwaarmoedige buien, mijn lastig humeur, mijn zenuwachtigheid...

ELISABETH.
Wacht maar, tot ik zelf klaag, hoor! Ik weet, hoe je 't meent en die kleine artistieke onhebbelijkheden let ik bijna in 't geheel niet meer op.

FRANS.
Heel verstandig, Lisbet.

RUDOLF.
En heel gelukkig voor Gérard!

GESIEN.
Dat gaat ook wel over, wanneer je ingericht bent. Als we nu maar eerst zoover zijn, dat er schoon gemaakt kan worden. Het kleeden-leggen vordert gauw. Ondertusschen zullen we zien een paar ordentelijke meiden te krijgen. Eigenlijk had daar vroeger voor gezorgd moeten worden; maar jelui zijn zooveel later teruggekomen dan we hadden gedacht en dan de afspraak was! Enfin, dat zal allemaal wel terecht komen. Ik heb er een paar op 't oog. Dezen zomer zullen we 't nog een beetje druk hebben; maar ik zal er jelui

wel doorhelpen. En als er dan zoo'n klein mollig speelpopje komt,...

GÉRARD,

opspringend, terwijl Frans en Rudolf lachen.

O, moeder, moeder!

GESIEN.

Nu, wat is er? Schrik je daarvan? Wij zijn immers onder ons. Zou je 't niet wat aardig vinden je papa te hooren noemen?

GÉRARD.

Ja, ja; maar...

GESIEN.

Je bent toch een vreemde man!

DINA.

Meneer is ijdel. Hij vreest, dat 't hem oud zal maken.

FRANS,

lachend.

Aha! Schort 't hem daar!

GÉRARD.

Och, wat ik u bidden mag!

FRANS,

lachend.

Ik wed, dat jelui tien kinderen krijgt!

ELISABETH,

zacht.

Plaag hem niet; hij kan er zoo slecht tegen.

GESIEN.

Nu, mij is 't wel; maar ik begrijp niet...

GÉRARD,

nerveus boos.

In Godsnaam, moeder, spaar me!

Algemeene stilte.

ELISABETH.

Prettig, dat je hier kunt schilderen, hè?

GÉRARD,

nog afgetrokken en boos.

Ja... ja, dat is heel prettig.

FRANS.
Houd je man maar flink aan het werk. Ledigheid is des duivels oorkussen.

ELISABETH.
Hij verlangt niets liever dan te kunnen beginnen.

GÉRARD,

zich opwindend.

Ik ga morgen dadelijk een groot doek opzetten: een duinlandschap. Beneden een plechtige eenzaamheid en boven een sombere hemel. In de jagende wolken moet wilde passie worden uitgedrukt en in de duinen een grootsche melancholie. Ik zie het ding voor mij; 't is of ik 't voel. Jammer, dat een mensch niet met één streek zoo'n visioen kan neergooien op het doek. Bij het schrijven is 't nog veel erger. Dat ellendige gekras met een pen vermoordt je inspiratie.

FRANS,

leuk.

Houd je voortaan bij het penseel, mijn jongen.

RUDOLF.
Heb je op reis veel schetsen gemaakt?

GÉRARD,

weer leuker.

Tamelijk.

ELISABETH.
Laat ze eens bekijken, Gérard.

GÉRARD.
Ik weet niet, of een ander er wat aan heeft. Het zijn eigenlijk maar impressies. Mij zeggen ze veel; maar of ze ook...

FRANS.
Kom, voor den dag er mee! Als ik er weer niets van begrijp, zal ik 't heusch wel ronduit zeggen.

GÉRARD,

opent de portefeuille.

U moet vooral niet denken, dat ik er zelf bijzonder mee ben ingenomen.

ELISABETH.

Hij is nooit over zich zelf tevreden.

FRANS.

Des te beter.

GESIEN

Nederigheid staat altijd mooi.

RUDOLF.

Tenzij ze verlamt

ELISABETH.

Juist.

GÉRARD,

die niet heeft geluisterd.

Dit is uit het Berner Oberland.

FRANS,

de schets beschouwend.

Hm... zoo... A, precies; nu zie ik 't. Sneeuwtoppen, half verscholen in de wolken.
Erg somber.

RUDOLF.

De vochtigheid van een buiigen dag is beneden mooi uitgedrukt.

GESIEN.

Ik zou 't veel liever gevonden hebben, als je de lucht blauw had gemaakt.

GÉRARD,

geërgerd.

Nu doet het ding u te veel denken aan natte parapluie's en bemodderde overschoenen,
niewaar?

ELISABETH,

zacht verwijtend.

Gérard!

GESIEN,

zacht tot Rudolf.

Ik geloof, dat hij boos is.

GÉRARD,

de schetsen neerwerpend.

Laten wij liever eerst de villa eens gaan bekijken. Na het eten is 't avond en...

FRANS.

En kon er wel eens niemendal van komen, want jelui krijgt bezoek. Henri en zijn vrouw komen vast; Wouter misschien, dan de heele familie Douwning...

RUDOLF.

Ferdinand had ook plan...

GÉRARD,

Al dadelijk zooveel menschen!

GESIEN.

Maar jongen, dat is belangstelling.

DINA.

Je zoudt toch niet willen, dat je vrienden en kennissen nu al van je vervreemd waren.

GÉRARD,

Neen, zeker niet; maar... laten wij dan maar gaan.

ELISABETH.

Komaan.

RUDOLF.

Door de serre is de kortste weg.

Allen zijn opgestaan.

Zesde tooneel.

Dezelfden, MIENTJE, *daarna* JAN.

MIENTJE,

haastig en huilend door de serre opkomend.

Tante, tante! Ach, waar is tante toch?

RUDOLF, FRANS, GESIEN *en* ELISABETH.
Wat is er; wat is er?

DINA.
Mientje, kind, wat is er te doen?

GÉRARD.
Is dat schrikken!

MIENTJE.
Laat gauw den dokter halen. Jan heeft een groot gat in zijn hoofd!

GÉRARD,

met afschuw.

Hè!

DINA.
Wat zeg je?

RUDOLF
Een gat in zijn hoofd?

Hij verdwijnt in de serre.

GESIEN.
Ach, God!

FRANS.
Waar is de bengel?

Hij volgt Rudolf

MIENTJE.
Hij bloedt zoo! O, 't is vreeselijk! Hij zal nog doodbloeden!

GÉRARD.
Afschuwelijk!

ELISABETH.

Mientje huilt steeds door.

Mag Piet naar den dokter gaan?

DINA.

Ja, zeg hem, dat hij er dadelijk heen moet loopen!

Elisabeth links achter af.

JAN,

met Rudolf en Frans opkomend door de serre.

't Is niemendal. Maak maar zoo'n leven niet.

RUDOLF.

Laat zien.

Jan neemt den zakdoek van zijn voorhoofd weg.

DINA.

Wat een wond!

GESIEN.

Het arme schaap!

GÉRARD,

zich afwendend.

Ik kan er onmogelijk naar kijken! En dat gehuil is niet om aan te hooren!

Hij gaat zitten.

FRANS.

't Is vlak bij het oog.

MIENTJE,

steeds huilend..

Zou hij doodgaan, grootma?

JAN,

terwijl Gesien van neen schudt.

Och, wel neen!

RUDOLF.
Dina, haal water en...

GESIEN.
Geen koud water, hoor.

FRANS.
Met een scheutje azijn.

GESIEN.

Neen, lauw water alleen.

RUDOLF.

En een paar doeken!

FRANS.

Heb je geen antiseptische watten?

DINA.

Wat moet ik nu eigenlijk halen?

GÉRARD.

Hè!

ELISABETH,

van links achter met een kom water en doeken.

Hier is lauw water en een spons; Piet is naar den dokter.

GÉRARD.

Hoe is 't mogelijk, Ellis, dat jij altijd zoo kalm blijft en je tegenwoordigheid van geest bewaart?

RUDOLF,

die Jan het hoofd het en hem dan een doek ombint.

De dappere zoekt het gevaar niet op, maar ziet het bedaard onder de oogen, wanneer het er is; niewaar Lize?

ELISABETH,

eenvoudig.

Ik doe wat ik denk, dat gedaan moet worden.

DINA.

Je hebt met die kinderen geen rustig oogenblik. Nu is 't dit, dan weer dat!

GESIEN.

En om de ouders bekommeren ze zich nooit. Of die schrikken en verdriet hebben; dat komt er niet op aan!

RUDOLF,

boos.

Moederlief, kapittel Jan nu niet, omdat hij eens ge-

vochten heeft. U zou toch geen lafaard tot kleinzoon willen hebben, hè?

ELISABETH,

Gesien onder den arm nemend.

Kom, moedertje, nu gaan wij samen vooruit naar de villa.

GESIEN.

Ik kan er niet meer bij.

Door de serre af met Elisabeth.

FRANS.

Ik ga ook mee.

Af door de serre.

JAN.

Als Mientje aangevallen wordt, moet ik ze toch verdedigen!

RUDOLF.

Natuurlijk.

JAN.

Ze waren met hun zessen tegen mij alleen; maar ik geloof, dat ik er één een tand uit zijn mond heb geslagen.

DINA.

Je zult zien, dat we nog heel wat gemaal krijgen door die historie.

GÉRARD.

Ik wil er niet naar kijken en kan er mijn oogen toch niet afhouden?

RUDOLF.

Ziezoo! Nu kunnen wij den dokter kalm afwachten. Ga dus maar naar boven en houd den doek stevig tegen je hoofd aangedrukt. Het zal wel losloopen, hoor.

JAN.

Goed, papa.

RUDOLF,

tot Gérard en Dina, terwijl Jan links achter weggaat.

En nu voorwaarts!

DINA.
Ga maar vooruit. Ik haal mijn hoed en volg terstond.

Rechts achter af.

GÉRARD.
Ik heb eigenlijk in 't geheel geen lust meer.

RUDOLF.
Kom, je moet zoo teergevoelig niet zijn! Je lijkt wel een juffersschoothondje. Lize is al vooruit. Ik wandel langzaam op en wacht je in de villa.

Af door de serre.

Zevende tooneel.

GÉRARD.
Zou ik...?

Hij staat even op; maar gaat weer zitten.

Neen, ik ga niet. De aardigheid is er voor mij al heelemaal af. Kindergeschreeuw, visites, schoonmaak, geharrewar... Kon ik maar weer wegloopen... ver, heel ver weg... het kan me niet schelen waarheen... 't Is, of de zon overal schijnt behalve hier...

Hij schenkt zich Port in.

Ik heb een duffen smaak in mijn mond, een smaak van stof en bloed.

Hij ledigt zijn glas en vult het dadelijk weer...

Maar, mijn God, wat bevangt me? Ik heb 't toch zelf zoo gewild. Ellis, mijn lieve, mijn heerlijke Ellis... mijn Ellis met haar zachte, trouwe oogen, met haar warme, reine lippen...

Onwillekeurig valt zijn blik op een schets, die is blijven liggen en die hij thans opneemt.

Hoe dikwijls hebben we hier samen geloopen! Ik zie er ons nog voor de laatste maal, toen zij een beetje moe was geworden en leunde op mijn arm... Goddelijk, die natuur; maar slecht weergegeven. Mijn geheugen heeft er veel mooiere im-

pressie's van bewaard. Daar was rust: een grootsche rust, een rust vol majestueuze geheimzinnigheid!... O, ik zou zoo'n sneeuwberg willen zijn... zoo'n ijskoude, trotsche, stil hooge sneeuwberg.

Een andere schets nemend.

Hier zei Ellis: nu planeeren wij boven de alledaagschheid. O, wat zou ik daar graag nog staan, hand in hand met haar... Toch heb ik er niet willen blijven... Vreemd, die behoefte om altijd ergens anders te willen wezen. Altijd weg... weg!

Achtste tooneel.

GÉRARD, MARIE BRONG.

MARIE

van rechts achter opkomend.

Waarachtig; daar is hij!

GÉRARD,

schrikkend.

Marie!... Hier!... Jij?

MARIE.

Ze laten me binnen. Kan ik 't helpen?

GÉRARD,

zeer zenuwachtig.

Ga heen, ga heen! Hoe is 't mogelijk? Wat wil je? Mijn vrouw kan elk oogenblik terugkomen! En de anderen! Rudolf! Als zjj je hier vinden!... Wat moet ik zeggen? Hoe is 't mogelijk? Ga dadelijk heen; in 's hemels naam, ga heen!

MARIE.

Bedaar maar! Als je zoo'n geweld maakt, denken ze nog, dat je om hulp roept. Ik zal je niet vermoorden.

GÉRARD,

angstig.

Heb je geld noodig? Zeg 't; maar ga dan in Godsnaam gauw heen!

MARIE.

Ik dacht, dat je me beter kendet. Als ik kon, gaf ik je liever alles terug, wat ik van je gekregen heb.

GÉRARD.

Wat wil je dan? Zeg 't gauw, want...

MARIE.

Wat ik wil? Model voor je staan... fatsoenlijk zie je, in alle eer en deugd en... voor geld, voor eerlijk verdiend geld. Ik doe t voor Meulens. Salser heeft me verteld, dat jij tegenwoordig ook schildert en nu zou ik 't zoo aardig vinden eens voor jou te poseeren.

GÉRARD,

minder angstig al.

Ach, ik ben geen figuurschilder. Voor landschappen heb ik immers geen model noodig.

MARIE.

Zoo! Och, dat spijt me. Ja, dat spijt me erg. Ik had juist gedacht, dan kan hij onder het werken nog eens voor me zingen. Om de herinnering zie je. Daar zou toch geen kwaad in geweest zijn, niewaar? Je zong zoo lief.

GÉRARD.

Ja, ja; maar ga nu weg, hè! Ik ben pas t' huis gekomen en...

MARIE.

Pas? Ik dacht, dat je al minstens veertien dagen terug was. Zeg, weet je 't nog, dat je mij je Carmen noemdet.

zingend.

Si tu ne m' aimes pas, je t' aime; si je t' aime, prends garde à toi.

GÉRARD,

uitbarstend.

O, God, wat verstond jij de kunst me diep ellendig te maken. Dan vroeg ik, Marie, hou je van me en nooit,

nooit heb je ja of neen gezegd. Zooals jij me gemarteld hebt!

MARIE.

Wil je wel gelooven, dat ik een stukje van mijn pink er voor gaf je nog eens te hooren zingen?... En... zooals ik zeg... in alle eer en deugd. Want, ben je eenmaal getrouwd... 't Is je eigen vrije wil geweest en dus...

Gérard is er langzamerhand toe gekomen haar strak peinzend aan te staren.

Niewaar?... Enfin... Is 't dus in eens uit? Heelemaal?

GÉRARD.

In eens... heelemaal.

MARIE.

Het spijt me; maar...

hem de hand reikend.

't Is zooals 't is. Adieu!

GÉRARD,

zacht.

Adieu!

Hij drukt haar vluchtig de hand en keert zich om; zij wendt zich naar de deur.

Marie!

Zij keert zich weer om.

Je sprak van... dien Meulens... Is die... ben je tegenwoordig...?

MARIE.

Met hem? Ja. Een mensch kan van de lucht alleen niet leven. Had je soms gedacht, dat ik tot aan mijn dood...

GÉRARD,

zeer zenuwachtig.

Neen; maar... ik... Heeft hij je gevraagd voor hem te poseeren; of heb jij 't uit eigen beweging aangeboden?

MARIE.

Hij heeft 't gevraagd; maar wat zou dat?

GÉRARD.

En zou je 't vroeger...

hij vat haar aan.

Als i k er om gevraagd had... ook voor mij hebben gedaan?

MARIE,

onverschillig.

Hoe kan ik dat nu nog zeggen?

GÉRARD,

losbarstend.

Je bent wel gek, dat je 't doet voor dien kwast! Hij kan immers niets van je terecht brengen! Zoo'n heerlijk model voor zoo'n prulschilder, zoo'n...

MARIE.

Doe me 't genoegen en scheld niet op Meulens. Ik heb verplichting aan hem en...

GÉRARD,

haar afstootend.

Ja, ja, je hebt gelijk.

MARIE.

Wat had ik moeten beginnen, als hij me niet te hulp was gekomen, toen jij me met een aalmoes in den steek liet? Kijk, met al je vriendelijkheid ben je goed voor me geweest, heel goed. Dat zal ik altijd erkennen, en daarom heb ik je dan ook nooit reden gegeven me te verdenken; maar...

GÉRARD,

heftig en haar weder aanvattend.

Nooit? Heusch; is dat waar?

MARIE,

kalm.

Zeker is dat waar.

GÉRARD.

Durf je 't bezweren?

MARIE.

Met alle mogelijke eeden.

GÉRARD.

Kijk me aan, recht in mijn oogen en zeg 't dan nog eens.

MARIE.
't Is de zuivere waarheid en daarom durf ik ook zeggen, dat jij me heel leelijk behandeld hebt.

GÉRARD.
Heb je dan van me gehouden?

MARIE.
Wat doet dat er toe? Begin je weer net als vroeger?

GÉRARD.
Hield ik dan niet van jou?

MARIE,

minachtend.

Pffff!

GÉRARD,

hartstochtelijk.

O, stil met dat geluid! Je hebt er me dikwijls genoeg dol en razend mee gemaakt!

MARIE,

lachend.

't Is anders maar goed, dat ik nooit veel van je mooie praatjes geloofd heb.

GÉRARD
Goed, dat je...

MARIE,

ernstiger.

Zeker! Denk je, dat een vrouw er niets van voelt, als een man, die haar zooveel fraais heeft voorgepraat als jij, haar klakkeloos door een ander laat zeggen, dat hij trouwen gaat en nooit terug komt? Ik heb 't vergeven, omdat...

GÉRARD.
Omdat je van me gehouden hebt!

MARIE.
Omdat ik toen verplichtingen aan je had.

GÉRARD.
Vervloekt woord!

MARIE

Maar... dat je me leelijk behandeld hebt...!

GÉRARD,

heftig.

Aan wie de schuld?

MARIE,

verwonderd.

Hè?

GÉRARD

Waarom heb je me zelfs geen eerlijk antwoord waard gekeurd, wanneer ik je smeekte: zeg me ten minste oprecht: geef je i e t s of geef je n i e t s om me? - Begrijp je niet, dat je bezig was me krankzinnig te maken? Voel je niet, dat ik juist, omdat ik je liefhad, onmogelijk afscheid van je kon nemen?

MARIE.

Pffff!

GÉRARD,

zeer hartstochtelijk.

God in den hemel, geloof me toch eindelijk eens!

MARIE,

spotachtig lachend.

Wel neen!

GÉRARD.

Heb ik dan één reden om je nu nog voor den gek te houden?

MARIE.

Wie weet?

GÉRARD.

Zou ik van je weg zijn gegaan, als ik maar een greintje wederliefde had gevonden?

MARIE.

Zeker!

GÉRARD,

in vertwijfeling neerzijgend met de handen tegen de oogen gedrukt.

O!

MARIE.

Dat je zoudt trouwen, heb ik altijd voorzien; daar maak ik je ook geen verwijt van; maar...

GÈRARD.

Als jij mij het leven niet tot een hel had gemaakt...!

MARIE.

Och, wat zullen wij daar langer over redeneeren? 't Is immers toch voor altijd uit.

GÉRARD,

bitter.

En nu ben je met dien Meulens. -

hare hand vattend.

Hij is anders dan ik, dat weet ik wel. Maar jij...? Zeg, behandel je hem zooals mij? Ben je met hem ook nu eens vriendelijk en lief, dan weer hard en koud? Martel je hem? Weet hij ook nooit... of... heb je hem... echt lief?

MARIE,

de schetsen opmerkend.

Zanik niet!... Zeg, morgen is 't mijn verjaardag.

GÉRARD,

opspringend en haar ruw aanvattend.

Doe niet als vroeger; antwoord me! Heb je dien Meulens lief, of behandel je hem, zooals je mij hebt behandeld?

MARIE,

zich losrukkend.

Het gaat je niets aan, hoor! Weet je, wat je doen moest, geef me zoo'n schilderijtje als laatst souvenir voor mijn verjaardag. Ik zal 't netjes in een lijst laten zetten en in mijn voorkamer ophangen. Krijg ik 't?

GÉRARD,

hij werpt haar een schets toe.

Hier!

MARIE.

Haal nu een courant en pak het in.

Gérard doet wat

zij vraagt.

Weet je nog wel, dat je verleden jaar op mijn verjaardag voor 't laatst bij me was?

GÉRARD,

dof, al inpakkend.

Ja, ik weet 't.

MARIE.

Een beetje netjes, hoor... Ik vermoedde toen nog niets; maar jij hadt alles al beklonken.

Gérard antwoordt alleen met een dof gekreun.

Enfin, al wilde je niets van me weten, je bent toch goed voor me geweest.

GÉRARD.

En jij hebt er je nog al gemakkelijk in geschikt.

Hij geeft haar de schets.

MARIE.

Geloof je dat?

GÉRARD.

Ja, dat geloof ik zeker. Hier.

MARIE.

Kom, dan zal ik je bedanken.

GÉRARD,

zenuwachtig.

Wat wil je?

MARIE.

Je een zoen geven; maar... als 't niet mag...

GÉRARD,

wrevelig.

Niet mag...!

MARIE.

Kom dan. Ben je al vergeten hoe ik je zoende!

Gérard is vlak voor haar gekomen.

Eerst den knevel weg... Zoo.

Zij houdt met twee handen den knevel vaneen

, en dan... midden op den mond...

zij kust hem en Gérard drukt haar hartstochtelijk aan zijn horst.

GÉRARD.

Marie?

MARIE,

zich losrukkend.

Bedaard, kalm! Je bent getrouwd.

Gérard slaakt een kreet van afgrijzen.

GÉRARD,

Als alles nu toch voor altijd uit is, zeg me dan ook, of je van me gehouden hebt of niet? Mijn God, wat kan 't je schelen nu eindelijk eens oprecht tegen me te zijn. Zoo bitter lang heb je me gefolterd. Wees niet wreed! Marie ik smeek je, heb medelijden, heb medelijden?

MARIE.

Begin je nu weer te zeuren? Als je nu aardig was, kwam je morgen... in alle eer en deugd... en... voor 't allerlaatst... nog eens bij me eten. Meulens komt, mijn zuster met haar vriend... en als jij wilt, vraag ik niemand anders. Dan kon je nog eens zingen net als vroeger.

GÉRARD.

Denk je, dat ik krankzinnig ben?

MARIE.

Kom je, als ik Meulens afzeg, als wij heel alleen met ons beiden blijven?

GÉRARD.

Neen, neen; het kan niet!

MARIE.

Nu... zooals je verkiest. Dan moet er maar gedanst worden en vraag ik er nog een stuk of zes bij. Ik zou 't anders voor de herinnering heel aardig hebben gevonden.

GÉRARD.

Beken dan, dat je van me gehouden hebt en als je 't zelf niet weet, of het wel liefde mag heeten, wat je voor mij gevoeld hebt, zeg dan maar, of je een greintje meer om mij gegeven hebt dan om dien Meulens. Ik heb je leelijk behandeld, ik erken 't. Op mijn knieën wil ik je om vergiffenis smeeken. Alles wil ik doen, wat je vraagt; maar zeg dan ook, dat ik je niet onverschillig ben geweest, dat niet alleen dat vervloekte geld... Marie, zeg, dat je me lief hebt gehad, al ware het ook maar de opwelling geweest van één enkel oogenblik!

MARIE,

hoe langer hoe ongeduldiger.

Och!

GÉRARD.

Toe, zeg 't! En als het tegendeel waar is geweest, als je nooit iets om me hebt gegeven, in Godsnaam, zeg 't me dan ook... eindelijk... oprecht in 't gezicht. Die afgrijselijke onzekerheid vermoordt me! Ik kan ze niet langer dragen, ik kan niet, ik kan niet! Alles liever, dan telkens weer over dat verleden te moeten peinzen. Laat het nu uit zijn! Ik wil weten; ik wil 't! Weten, weten, weten, in 's hemelsnaam, laat ik weten!

MARIE

Je bent gek, geloof ik!

GÉRARD.

Ik wil 't, Marie! Hoor je me niet? Ik wil 't!

MARIE.

Nu... Als je 't dan weten wilt. Ik heb niet van je gehouden, hoor! Niets, niets! Ziedaar en nu groet ik je! Bonjour!

rechts achter af.

Negende tooneel.

GÉRARD.

Gérard, die ten slotte voor Marie op de knieën is gevallen, verandert niet van houding; maar zinkt als 't ware in elkaar.

O!...

langzaam zich oprichtend.

Wat is dat?... Een visioen?... Een droom? Was ze hier?... Hier in de kamer?... Heeft ze 't heusch gezegd?... Niets... niets! Afschuwelijk!... Maar ze heeft gelogen, omdat ik getrouwd ben...

Stemmen buiten.

Wie zijn daar?...

Hij snelt naar de serre en kijkt naar buiten.

Ellis!... En ik voel de handen van dat schepsel nog in de mijne. Ik proef haar lippen nog! Ellis mag me zoo niet vinden! Ik zou niet tot haar kunnen spreken. Zij zou 't me aanzien. Neen, neen! Ik moet eerst tot me zelven komen, mijn handen wasschen, mijn mond...

Rechts achter af.

Tiende tooneel.

ELISABETH, RUDOLF, DINA, FRANS, GESIEN.

ELISABETH,

door de serre opkomend onmiddellijk gevolgd door Dina.

Gérard, Gérard!... Niemand hier? Wat beteekent dat nu?

DINA,

door de serre kijkend.

Daar loopt hij... in den tuin! Gérard, Gérard! We zijn al terug!

GÉRARD,

buiten.

Ik kom dadelijk!

DINA,

zich omkeerende tot Elisabeth.

Hij komt dadelijk.

RUDOLF,

die door de serre binnenkomt, gevolgd door Frans en Gesien.

Maar loopt ondertusschen hard weg.

FRANS.

Wat wil hij toch?

GESIEN.

Ik begrijp er niets van.

RUDOLF,

zacht tot Elisabeth.

Je man ontglipt je.

ELISABETH.

Wees gerust; hij zal wel terugkomen.

RUDOLF,

half schertsend.

Altijd?

ELISABETH,

kalm.

Altijd.

RUDOLF,

ter zijde.

Ik hoop 't.

ELISABETH.

Hij heeft Dina zeker niet goed verstaan. Ik zal hem even halen.

Af door de serre.

DINA,

zacht tot Rudolf, terwijl Frans en Gesien Elisabeth nakijken in de serre.

Wie was die vrouw?

RUDOLF

Marie Brong.

DINA.

Hemel!

RUDOLF.

Stil! Laat niets blijken, vooral niet aan Ellis.

Tweede bedrijf.

Zelfde decoratief. Op den ezel staat een groot onvoltooid landschap, waarvan de verf nog nat is.

Eerste tooneel.

GÉRARD, ELLIS, DINA, EEN BEHANGER.

ELISABETH,

tot een behanger, die stalen vertoont.

Voor het boudoir zijn wij nu klaar.

BEHANGER,

opteekenend, terwijl Gérard de zij even over zijn ezel hangt en het schilderij afneemt.

De blauwe zij dus, die meneer uitkoos.

ELISABETH.

Juist.

DINA.

Ik hoop, dat je er lang gelukkig in zult zijn. Verlang je naar je huis?

GÉRARD.

Zeker, wij kunnen niet altijd blijven vagabondeeren.

Elisabeth voor zijn ezel plaatsend, tot Dina.

Mooi, hè, dat korenblonde haar tegen zoo'n fonds?

ELISABETH.

Maar, Gérard!

GÉRARD.

Neen, neen; niet wegloopen! Je doet daar zoo goed.

DINA.

Jij bekijkt ook alles met een kunstenaarsoog.

BEHANGER.

Voor de Oostersche kamer zou ik u aanraden alles echt te nemen, hetzij echt Smyrnaasch, h e tzij echt Perzisch. Dat gaat tegenwoordig veel gemakkelijker dan vroeger.

GÉRARD

Ja, ja, echt Smyrnaasch. O, ik kan geen namaak uitstaan. Van die warme, rijk gekleurde, zijige tapijten, hè en dan echt Arabische tafeltjes, ingelegd met ivoor en ebbenhout, echte bidkleedjes, echte koperen schenkkannen, echte koffiekopjes, alles, alles echt en karakteristiek. Zoo'n heerlijk Oostersch décor om in te droomen van een eeuwigen zomer onder een vlekkeloos blauwen hemel!

ELISABETH.

Alles echt, behalve... wij.

GÉRARD.

Ik zal voor jou een phantasie-costuum verzinnen, dat in die omgeving past. O, dat kan erg mooi worden!

DINA,

tot Behanger.

Is dat echte Smyrnaasch even sterk als het Deventersch?

BEHANGER.

Bij een goede behandeling houdt het echte Smyrnaasch het verscheiden menschenleeftijden uit.

DINA.

Zoo,

GÉRARD.

Verscheiden menschenleeftijden? Moet ik tot mijn dood op deze figuren kijken!

DINA.

Dat is ook een idee! Je kunt je kleeden toch verkoopen.

ELISABETH.

Maar waarom zou je 't doen, wanneer je ze mooi vindt?

GÉRARD,

het kleed opnemend en er op starend.

En nog dankbaar zijn, als ze me niets anders weten te herinneren, dan een jarenreeks, waarin mijn geheugen het eene niet meer onderscheiden kan van het andere, omdat ik altijd even effen gelukkig ben geweest?

ELISABETH.

Maar, Gérard....!

GÉRARD,

het kleed neerwerpend.

Laten wij iets anders nemen.... wat je wilt.... namaak... zij.... 't is me alles om 't even; maar.... wat anders, wat anders!

ELISABETH.

Wat wil je dan met die Oostersche kamer...?

GÉRARD.

Het kan me niet schelen. Ik heb nu geen lust en geen kracht meer om uit te kiezen.... Beredder alles maar alleen, koop wat je wilt; maar...

Elisabeth ter zijde nemend...

laat die man in 's hemelsnaam uitrukken. Ik zou nu toch alles afkeuren.

ELISABETH.

Goed, goed, goed; wees maar bedaard.

Tot den behanger.

Ik zou graag mijn zwager eerst nog eens raadplegen. U wil de stalen zeker wel tot morgen hier laten.

BEHANGER.

Met genoegen, mevrouw.

ELISABETH.

Wees dan zoo goed ze hiernaast te brengen.

Zij opent de deur links en gaat met den behanger heen.

Tweede tooneel.

GÉRARD, DINA.

DINA.

Gérard, ik moet je eens wat zeggen. Je zult me misschien erg bemoeiziek vinden.... 't is mogelijk; maar ik zeg 't voor je bestwil en ik zou er me zelve later niet graag een verwijt van maken, dat....

GÉRARD,

nog geprikkeld.

Wat toch? Waarover spreek je? Waarop doel je?

DINA.

Je behandelt Betsy in 't geheel niet, zooals 't behoort.

GÉRARD,

verbaasd.

Niet zooals 't behoort? Ik.... Ellis? Heeft ze zich over me beklaagd?

DINA.

Hoe kan je nu zoo iets van haar denken?

GÉRARD.

Neen, neen, je hebt gelijk. Ik denk 't ook niet.

DINA.

Zij kan niet eens velen, dat een ander de minste aanmerking op je maakt. In haar spreken en haar doen is zij net voor je als een moeder voor een verwend kind.

GÉRARD,

heftig.

Wie zegt dat? Wie heeft die vergelijking bedacht?

DINA.

Die vergelijking?

GÉRARD.

Ja, die vergelijking van Ellis bij een moeder en mij bij een verwend kind?

DINA.

Wel ik. Ik vind 't zoo en ik heb 't haar ook gezegd, net zooals ik 't nu aan jou zeg. Zij heeft je verwend, erg verwend, en jij.... al wat je onaangenaam is, schuif je van je af en op haar. En dan ben je soms zoo prikkelbaar, zoo onvriendelijk.

GÉRARD,

korzelig.

Nu ja.... dat....

DINA.

Neen, hoor eens, m i j n man had me niet met zulke grappen moeten aankomen. Dat zeg ik nu niet om hatelijk te zijn; maar ik waarschuw je in je eigen belang! Zooals jelui samen omgaat.... dat is geen verhouding voor man en vrouw.

GÉRARD,

wrevelig.

Ik weet wel, dat ik niet ben als een ander; maar wat helpt me dat? Kan ik me veranderen?

DINA,

verontwaardigd.

Je kunt je beheerschen.

GÉRARD,

zijn schouders ophalend.

Als een lamme iemand een mooie bloem wil geven, die hij niet in staat is af te gaan plukken, zeg je dan: beheersch je en loop?

DINA.

Wat is dat nu voor een vergelijking? Wil ik jou eens wat zeggen: je moest een voorbeeld nemen aan Rudolf.

GÉRARD.

Die is de voortreffelijkheid in persoon, dat weet ik!

DINA.

Ik spreek er niet van hoe zeldzaam lief hij is geweest voor Betsy's zuster, Martha; dat heb je niet bijgewoond. Let maar alleen eens op hoe vriendelijk, hoe aardig hij nu weer altijd met haar weet te praten, wat een fijne attentie's hij heeft. En dat voor een man, die in zaken is, allerlei lastige wederwarigheden heeft...; neen, hoor eens, Gérard....

GÉRARD.

Houdt Ellis van me of niet?

DINA.

Zeker houdt ze van je.

GÉRARD.

Dan verlangt zij ook niet, dat ik me mooi voor doe, een rol speel, een namaak lever van je uitmuntenden broer. Ik erken graag, dat hij een ideaal man is, zonder dat hij er zich in 't minst voor hoeft te beheerschen; maar als Ellis zoo'n ideaal had begeerd, dan zou zij hem genomen hebben en niet mij.

DINA,

geraakt.

Wie weet, wat er gebeurd was, als haar ouders wat minder spektakel hadden gemaakt over Rudolfs weduwnaarschap en zijn twee kinderen.

GÉRARD.

Wil je daarmee zeggen, dat zij alleen uit gehoorzaamheid mijn vrouw is geworden?

DINA

Hoe kan je nu zoo iets uit mijn woorden afleiden? Ik zeg immers zelf: ze houdt van je.

GÉRARD.

Zooals een moeder van haar verwend kind!

DINA.

Maar een fatsoenlijk meisje van twintig jaar heeft nog geen verstand van het huwelijk en van de mannen. Dus volgt zij den raad van haar ouders. Nu.... als jij geen mooie partij was geweest....

GÉRARD.

En Rudolf geen kinderen had gehad, dan zou Ellis beter af zijn.

DINA.

Beter zeg ik niet, ofschoon.... als jij naar geen goeden raad wilt luisteren.... Ik kan alleen waarschuwen. Nu is alles nog nieuw; maar op den duur...

GÉRARD.

O, op den duur verlept elke bloem.

DINA.

Mijn hemel, wat komen er in jou hoofd toch rare denkbeelden op! Soms is er waarlijk geen praten met je!

GÉRARD,

heftig.

Waarom heb je 't ook gezegd van die moeder en dat verwende kind en al de rest?

Derde tooneel.

GÉRARD, DINA, MIENTJE.

MIENTJE,

van links achiter.

Tante, is u hier?

DINA.

Ja, Mien, wat is er?

MIENTJE.

Ik kan in 't geheel niet opschieten met mijn haakwerk. Komt u me even helpen?

DINA.

Goed, ik kom.

Zij reddert iets op.

MIENTJE,

Gérard naderend.

Oom!

GÉRARD,

haar liefkozend.

Wat is er, mijn poppetje?

MIENTJE.

Ik ben in 't geheel geen pop.

GÉRARD.

Hindert het jou ook al, wanneer je niet genoeg au sérieux wordt genomen?

MIENTJE.

Is u in Australië geweest?

GÉRARD.

Nog niet.

MIENTJE.

Daar zou ik zoo graag naar toe willen.

GÉRARD.

Waarom juist naar Australië?

MIENTJE.

Omdat Australië zoo'n aardig figuurtje is en heelemaal mooi licht rose.

DINA,

heengaande.

Kom, Mien, kom kind!

GÉRARD.

Als je groot bent, gaan wij er samen heen.

MIENTJE.

Hè, ja!

Links achter met Dina af.

Vierde tooneel.

GÉRARD.

GÉRARD,

alleen.

Een aardig figuurtje en heelemaal mooi licht rose; maar van nader bij bekeken een vormlooze hoop grauwe aarde. Zoo gaat het altijd. Eerst onzinnig verleidelijke phantasieën en dan een banale, platte werkelijkheid. En toch hollen wij allemaal als kinderen op onze hallucinatie's aan. Kom, kom, ik was van morgen in een betere stemming. Moet ik me nu van de wijs laten brengen door de praatjes van zoo'n mensch als Dina?

Zijn schilderij weer op den ezel plaatsend en beschouwend.

Gevorderd ben ik wel.... veel zelfs; maar.... is 't goed, wat ik heb gedaan?.... Ik wou, dat iemand me dit eens zei.... Zou iedereen voor zijn eigen werk even blind zijn als ik?.... Die hooge boomen maken 't hier vroeg donker.

Hij schuift voor of in de serre een gordijn open, gaat dan terug naar zijn schilderij en kijkt op zijn horloge.

Zou ze nog aan tafel zitten?.... Dat

ik die vrouw nu maar niet van mij af kan zetten! Hoe langer, hoe minder kan ik begrijpen, dat ze hier binnen is geweest.... Daar.... Daar.... op dien stoel.... En nu zit ze aan tafel.... naast Meulens!

Hij loopt zeer geagiteerd heen en weer en wischt zich nu en dan het voorhoofd af.

Moet ze ook nu nog mijn leven vergiftigen? En dat zoo'n Meulens misschien.... O, ik wil er niet meer aan denken! Ik wil in 't geheel niet meer denken! Denken maakt me gek, maakt me razend. Er zijn oogenblikken, waarin ik....

Tot zijn schilderij.

Kijk me nu zulk stumperachtig werk eens aan? Geen licht, geen leven, geen stemming, geen ziel! Niets! Ba, weg er mee!

Hij neemt een doek en veegt de verven door elkander.

Hoe kan 't ook anders in zoo'n atmosfeer van emotielooze alledaagschheid? 't Is, of ik hier al maanden lang woon en al dien tijd niets anders heb gedaan dan versuffen. Dat is immers geen leven!

Vijfde tooneel.

ELISABETH, GÉRARD, later PIET.

ELISABETH,

van links voor.

Zie zoo; de behanger is weg. Laat me nu eens kijken, wat je van middag hebt gedaan.

Zij treedt voor de schilderij, terwijl Gérard moedeloos op een stoel is neergezonken.

Wat.... uitgeveegd? Alles uitgeveegd?

GÉRARD.

Er deugde niets van!

ELISABETH,

hem liefkozend.

Hebben we weer eens een mistroostige bui? Wel, wel! Weet je, dat overdreven nederigheid verkapte

ijdelheid is? Waarom heb je nu niet gewacht, tot ik je werk eens had bekeken?

GÉRARD,

boos.

Omdat ik in 't geheel niet meer wil schilderen!

ELISABETH.

Maar Gérard, Gérard!

GÉRARD.

Schrijven is te opwindend voor mijn zenuwen, niewaar? Als ik nu maar niet meer schrijf; wat kan 't je dan schelen, wat ik uitvoer? Voortaan zal ik mijn tijd doorbrengen met wandelen, paardrijden, eten, slapen, visites maken des noods! 't Is er je immers toch maar om te doen het verwende kind zoet en gezond te houden!

ELISABETH,

lachend.

Man, wat is er in je gevaren?

GÉRARD.

O, niets nieuws. Je weet 't al; je hebt 't zelf gezegd. Mijn ijdelheid speelt een beetje op. Ik voel te duidelijk, dat ik niets ben en nooit iets zal worden.... niet eens een man als Rudolf!

ELISABETH.

Hoe haal je dien er nu bij? Neen, waarlijk, zulk een ernstigen aanval van je onverbeterlijk pessimisme heb ik nog niet bijgewoond. Het spijt me, want ik vleide me een beetje, dat....

GÉRARD.

Dat ik al bezig was in te slapen? Nog niet, hoor! Den eenen dag voel ik mijn ellende maar wat minder dan den andere; maar....

ELISABETH.

Zeker heeft Dina de voortreffelijkheden van haar broer weer eens uitgebazuind. Dat kan zij niet laten. Hij is nu eenmaal haar afgod. Rudolf heeft - 't is waar - uitmuntende eigenschappen, die jij.,...

GÉRARD.

Moet trachten na te apen! Ik weet 't; ik weet 't! Waarom zou ik 't n i e t doen? Een mislukt artiest wordt wel eens meer een goed copiïst.

ELISABETH,

verwonderd.

Maar.....

GÉRARD.

Misschien kan ik ook wel lieve schilderijtjes maken.. dingetjes, die je mama mooi zal vinden en die je vertoonen kunt aan je vriendinnen. Als je tot niets beters meer in staat bent, is dat een bezigheid als een andere. Je papa heeft gezegd: wat hij doet is me onverschillig, mits hij maar een bezigheid heeft. Nu.... hij zal tevreden over me zijn en je mama niet minder en Dina insgelijks en jij ook!

ELISABETH.

Ik begrijp je in 't geheel niet meer!

GÉRARD,

zonder boosheid.

Als je me ooit begrepen hadt, zouden wij dan nu getrouwd zijn?

ELISABETH,

verschrikt het woord als een schreeuw uitstootend.

Gérard!...

Na een oogenblik stilte.

Wat wil je daarmee zeggen?

GÉRARD.

Och, niets.

ELISABETH.

Wat voor reden heb ik je gegeven om me zóó te krenken? Je werk vlot niet en je verliest het vertrouwen in je zelven. Wat heeft ons huwelijk daarmee te maken? Ik kan 't toch niet helpen, dat je zoo weinig volharding hebt!

GÉRARD.

Och, neen, neen.

ELISABETH.

Wat is er toch in je gevaren? Ik kan 't niet vatten. Ik...

GÉRARD,

met de handen voor de oogen op een stoel neervallend.

Ik immers evenmin. Mijn heele ziel is in opstand en waartegen, waarvoor... ik weet het niet, ik weet het niet! 't Is me, of ik nog altijd niet in ernst, in waarheid geleefd heb en ik zou willen leven. O, leven in den vollen, heerlijken, ontzettenden zin van het woord en dan dat leven weer uitstralen, dat leven weer uitschreeuwen, dat leven weer... Ach, ik vind geen woorden om te zeggen, wat er in me omgaat. Als ik maar eens geleefd had, wie weet, of ik dan nu niet...

ELISABETH.

Verlang je je vrijheid terug? Is 't dat?

GÉRARD,

plotseling gemoedelijk.

Ellis, Ellis. Wat zou ik doen, als ik jou niet had? Ach, vergeef me mijn ruwe woorden. Ik meen ze niet; ik kan ze immers niet meenen! Je weet toch wel, dat ik je niet ongelukkig wil maken, niewaar? Ben jij niet mijn goede engel, mijn Madonna, die in mijn ziel op een altaar prijkt, waarvoor ik aanbiddend neerkniel?

Maar 't is, of er een booze macht bestaat, die me nu eens ophitst, dan weer verlamt. Zal ik me dan nooit tevreden kunnen voelen?

ELISABETH.

Zeker wel. Zoodra je maar wilt werken en... volhouden. Je hebt zoo dikwijls gezegd, dat ik altijd goeden raad geef; waarom volg je dan mijn raad alleen bij korte buien?

GÉRARD.

Ach...

ELISABETH.

Dezen keer geef ik je geen absolutie, eer ze verdiend is. Van avond praten wij over niets meer; maar morgen schilder je al, wat hier verdwenen is, flink weer op. Beloof je mij dat?

GÉRARD.

Ik beloof je. dat ik er mijn best voor zal doen...

Aarzelend

... maar...

ELISABETH.

Wat maar?

GÉRARD.

Beantwoord me één vraag... nu dadelijk en oprecht.

ELISABETH.

Heb ik je ooit reden gegeven om aan mijn oprechtheid te twijfelen?

GÉRARD.

Neen, neen, 't is zoo. Je hebt gelijk; luister dan maar. Als ik... nu een anderhalf jaar geleden... eens tot je gezegd had: laten wij niet volgens de wet trouwen. In een huwelijk ligt een dwang, dien wij beide verafschuwen. Geef je dus aan me... vrijwillig; maar ge-

heel... met ziel en lichaam... tegen den zin van je ouders... tegen de conventioneele eischen van de dorre, domme wereld... Zou je toen... dit gedaan hebben, Ellis?... Zou je 't zonder aarzeling, zonder bijgedachten, met de volle instemming van je hart, om zoo te zeggen: blindelings gedaan hebben?

ELISABETH,

aarzelend.

Mijn hemel, wat een vreemde vraag.

GÉRARD.

A, je aarzelt!

ELISABETH.

Hoe kan ik n u zeggen, wat ik t o e n zou gedaan hebben, als je iets van me geëischt had, dat... Bedenk, ik was nog zoo jong en onervaren. Ik wist niet beter, of een huwelijk... En tegen den zin van zijn ouders... Waarom?... Ja, ik weet waarlijk niet...

GÉRARD,

teleurgesteld.

A, je weet 't niet! Natuurlijk! Ik had dit antwoord kunnen voorzien. Ik ben de man niet, die een groote passie kan opwekken en jij... jij hebt den raad van je ouders opgevolgd, je was een fat-soen-lijk meisje.

ELISABETH,

verontwaardigd.

Gérard, dat kan ik niet langer uithouden! Ik ben me niet bewust je iets misdaan te hebben! Waarom spreek je me zoo leelijk, zoo harteloos leelijk toe? Ik begrijp 't niet; ik kan er niet één aanleiding voor vinden! Ik heb je altijd liefgehad, oprecht lief gehad met heel mijn hart, heel mijn ziel! Wil je dat niet gelooven, wil je me verdenken... naar bijgedachten zoeken... ik kan 't je niet beletten; maar één ding is zeker: een behandeling als deze laat ik me niet meer welgeval-

len... nu niet en nooit!

Zij wil heengaan naar links voor; Gérard houdt haar terug.

GÉRARD.

Ellis... ga niet heen; wat ik je bidden mag, ga niet heen! Je hebt gelijk, in alle opzichten gelijk. Ik stel me aan als een krankzinnige, maar...

ELISABETH.

Stil!... Het hek knarst. Dat zal Rudolf zijn. Hij mag niet zien, dat wij...

zij is in de serre gegaan.

Neen; 't is Rudolf niet. 't Is je vriend Gartmans met nog iemand.

GÉRARD,

naar buiten kijkend.

Gartmans met Salser. Ik wil hen niet zien! Zeg, dat ik uit ben!

Roepend.

Piet, Antje...

hij wil naar de deur rechts gaan.

ELISABETH,

hem terughoudend.

Neen, neen; je bent t'huis. Gartmans is een beste, bedaarde man. Het zal juist een goede afleiding voor je zijn eens met hem...

GÉRARD.

Maar Salser.

ELISABETH.

Salser ken ik niet. Je hebt me wel eens verteld, dat hij er van houdt de menschen in moeilijkheden te brengen...

GÉRARD.

Dat noemt hij dan experimenteeren!

ELISABETH.

Maar dat zal hij toch wel niet doen met een vriend, van wien hij zoo de loftrompet heeft gestoken als van jou.

GÉRARD,

een beetje gevleid.

Neen; ten minste...

PIET,

rechts aan de deur.

Meneer, daar zijn twee heeren...

GÉRARD,

met een schouderophaling.

Laat dan maar binnenkomen.

Piet af.

ELISABETH.

Eerst zal ik jelui wat alleen laten praten. Vraag hen ondertusschen, of zij thee blijven drinken. Dina vindt het zeker goed. In het buffet staat cognac; maar beloof me, dat jij zelf er niet van nemen zult. Je wordt er altijd zoo opgewonden door en dan volgt morgen weer de onaangename reactie. Beloof je 't?

GÉRARD,

eenigzins bitter.

Nu goed, mamaatje, ik beloof 't.

ELISABETH.

Je moogt wel blij zijn, dat i k niet kwalijknemend ben; want heusch...

GÉRARD,

haar den mond toehoudend.

Nu, nu, nu...

ELISABETH.

I k moet maar altijd vergeven en vergeten, hè?

GÉRARD.

Ach, ja, doe 't maar.

ELISABETH.

Nu... ik zal 't doen; maar denk er aan: morgen wordt er ernstig gewerkt. Tot straks.

Gérard staart een oogenblik zwijgend naar de deur links achter, waardoor Elisabeth verdwenen is.

Zesde tooneel.

GÉRARD, SALSER, GARTMANS.

SALSER,

in de deur rechts.

Welkom in het vaderland!

GÉRARD,

zich snel omwendend.

Hoe staat jelui het leven?

Hij schudt beiden de hand.

Je komt als geroepen. Ik was in een allerlanderigste stemming. Zóó landerig, dat ik je niet eens wilde ontvangen; maar mijn vrouw heeft me beduid...

SALSER.

Dat de aanblik van een paar clowns je misschien zou opvroolijken en toen ben je tot betere gedachten gekomen.

GARTMANS.

Spreek, als je blieft, voor je zelven. Ik acht me nog geen clown, als ik hem in een betere stemming breng.

GÉRARD.

A!

GARTMANS.

En hoe gaat het kerel? Je ziet er goed uit.

SALSER.

Ja, voor iemand, die van zijn huwelijksreis komt, val je mee.

GÉRARD,

lachend.

Ach!... Kom, gaat zitten.

Hij krijgt de cognac uit het buffet.

GARTMANS.

Salser, als jij nu eens begon met een poosje je mond te houden.

SALSER.
Ik denk er niet aan jelui te berooven van je eenige gelegenheid om eens een aardige opmerking te hooren.

GARTMANS.
Allerbeleefdst!

GÉRARD,

bij het buffet.

Ben je weer onmogelijk?

SALSER.
Integendeel!

GÉRARD,

de cognac op de tafel plaatsend.

Wat zou je denken van een cognacje?

SALSER.
Dat het waarschijnlijk niet echt zal zijn; maar... als het goed smaakt, ben ik bereid die pessimistische gedachte met geweld te onderdrukken.

Gérard schenkt twee glazen in.

Wel overwogen komt het in alle dingen maar aan op de vraag: smaakt het je goed.

GARTMANS.
En bekomt het je niet slecht.

GÉRARD.
Toch zijn er menschen, die als 't ware zoeken naar iets, dat slecht smaakt en slecht bekomt.

SALSER.
Misschien zulke dwazen als jij; anders...

GARTMANS.
Drink je zelf niet mee?

GÉRARD.
Neen; dit bekomt me zeker slecht

SALSER.
Solied geworden? Jammer voor den artiest; maar ik

maak den echtgenoot en aanstaanden vader mijn compliment.

GÉRARD,

geraakt.

Nu... nu... nu,

SALSER.

Aha! Spruit je slechte stemming daaruit voort. Zoo, zoo. Nu... daar gaat je eersteling.

Hij drinkt zijn glas leeg.

GARTMANS.

Beste cognac, hoor.

SALSER.

Hisce feliciter peractis, zij 't mij vergund je mijn hartelijken dank uit te spreken voor al de lange brieven, die ik van je mocht ontvangen.

GÉRARD.

Och!

GARTMANS.

Heeft hij jou geschreven?

SALSER.

Nooit.

GÉRARD.

Ik kan geen brieven schrijven. Het agiteert me; het maakt me ellendig.

SALSER.

Als vriend neem ik 't je hoogst kwalijk; maar als criticus geef ik je groot gelijk. Wel te verstaan: wanneer je je tijd beter hebt besteed door het schrijven van psychologische studies of gedichten of des noods een roman.

GÉRARD.

Ik schrijf in 't geheel niet meer.

SALSER.
Heelemaal ingeslapen? Een kalotje, een lange pijp en rhumatiek?

GÉRARD.
Ik bepaal me tot het schilderen.

GARTMANS.
Heel verstandig.

SALSER.
Als dat het werk van je vrouw is, zal ik me genoopt voelen haar in het belang der Nederlandsche letteren een ernstige berisping toe te dienen.

GARTMANS.
Luister niet, Gérard!

SALSER.
Waarom niet? De invloed van zijn vrouw zal toch wel opwegen tegen den mijne. Als schrijver stel ik je heel hoog. Ik heb 't gezegd en 't is gedrukt. Al heb je maar één novelle plus wat gedichten geschreven en al zijn die gedichten prullen, voor die ééne novelle geef ik alles prijs, wat onze literatuur in de laatste tien jaren heeft opgeleverd, mijn eigen geschriften incluis; maar... je schilderwerk... dat wil ik nog niet eens cadeau hebben.

GÉRARD.
Ik had geen plan je iets aan te bieden.

GARTMANS.
Jij met je eenzijdigheid! Al ben je honderdmaal criticus, van de schilderkunst snap je niets. Ik zeg je, Gérard, dat je twee landschappen, die bij mij hangen, veel beloven.

SALSER.
En weinig geven!

GÉRARD.
Wat ben je van avond hatelijk!

SALSER.
Ik kan ook niet velen, dat iemand zóó tegen zijn overtuiging spreekt. Gartmans is toch je dokter niet, dat hij je noodzakelijk moet verlakken.

GARTMANS.
Ik verlak niemand.

SALSER.
Durf jij... realist van den buitenkant der dingen... zijn droge, levenlooze landschappen op één lijn stellen met die novelle, waarin je de harten hoort kloppen en de zenuwen voelt trillen? Vind jij Gérard den man om in de huiskamer schilderijtjes te fabrieken of aan de familietafel roerende verhaaltjes te knutselen?

Naar de schilderij wijzende.

Kijk naar zijn uitgeveegd werk en word wijs! Zie toch eindelijk eens in, dat een geboren artiest behoefte heeft aan levende emotie's, net als een wild dier aan levend vleesch.

GÉRARD.
O, zeg 't niet, zeg 't niet!

SALSER.
Onzin! Wie tegenwoordig nog echte kunst wil leveren, moet voor zijn werk doen, wat de pelikaan doet voor zijn jongen: hij moet zich de borst openrijten en het kind voeden met zijn eigen warm bloed. Misschien schreeuwt hij 't uit van de pijn; maar zijn werk wordt goed! Alleen tot dezen prijs is er nog wat glorie te krijgen! Schrijf met je warme bloed, laat in elk woord

voelen, hoe je hart heeft geklopt, hoe je zenuwen hebben getrild. De domme groote hoop zal beginnen met je uit te lachen; de critiek zal je misschien uitschelden. Never mind! Als de wreedaardige fijnproevers verklaard zullen hebben, dat je hun een zeldzame lekkernij voorzet, dan verstommen die lachers dadelijk. Dan wordt het mode je te prijzen, in plaats van je te beschimpen en dan ben je... d e auteur.

GÉRARD.

Je vergeet, dat wij leven in... Nederland.

GARTMANS.

Voor jou is vivisectie niet alleen kunst; maar de eenige kunst.

SALSER.

Als de duizendhoofdige menschheid maar één lichaam had, dan zou ik dat lichaam willen openen om er het vibreeren van de emotie's in te kunnen nagaan en daaruit het groote, machtige epos op te bouwen, dat heeten zou: h e t leven. Maar...

GARTMANS.

Omdat je tot dien snellen moord in 't groot niet in staat bent, predik je den langzamen zelfmoord in 't klein. Ik vind, dat zijn vrouw en zijn schoonvader verstandig hebben gedaan door hem te verbieden zich daar mee op te houden.

SALSER.

En ik vind, dat hij leven en scheppen moet, net als een paard moet werken, als een glimworm moet lichten, als een varken in luiheid vet moet worden.

GARTMANS,

lachend.

Artistieke vergelijkingen!

SALSER.

Als ze maar juist zijn! Is hij geen geboren schrijver? Kijk eens, wat hij in zijn Wanhoopskreet uit Marie Brong en uit zich zelf heeft gehaald: De quintessens van het leven. Dat kleine boek is net een droppel rozenolie, waarin de geur van honderden rozen is samengeperst.

GÉRARD.

Zeer gevleid.

SALSER.

Wees niet laf!

GARTMANS.

Mooi is 't; maar aan het schrijven van zulke boeken ga je dood, als je niet bij tijds gek wordt.

SALSER.

Al was dat zoo...

GÉRARD,

zenuwachtig.

Zwijg daar nu maar over. Drink eens uit en laat ik je nog een glas...

Hij schenkt in.

SALSER.

Een halfje en geen droppel meer. Ik moet nog naar je ex-Marietje en ik zou me van nacht liever niet prijs geven aan de bespotting van de Haagsche burgerij en de delikate behandeling van onze brave politie. A propos, heb je er aan gedacht, dat het van daag Sint Jan is, Marietjes verjaardag?

GÉRARD,

verlegen en onrustig.

Ja, ik...

SALSER.

Ze viert weer feest, net als verleden jaar. Eerst dîner, daarna dansen. Ik ga alleen voor het slot.

GÉRARD,

gejaagd en onaangenaam getroffen.

Zoo... ja...

GARTMANS.

Wat drommel, waarom spreek je daarover? Begrijp je niet, dat 't hem onaangenaam moet zijn het verleden weer op te rakelen?

SALSER.

Ik wil er wat om wedden, dat hij juist nieuwsgierig is eens van ons te hooren, hoe 't Marietje gaat.

GARTMANS,

boos.

Och!

SALSER.

Laat hij 't zelf maar zeggen. Beken eens eerlijk, of 't niet waar is.

GÉRARD,

aarzelend.

Dat is te zeggen... ik... Ik zou... ik zou willen weten...

GARTMANS,

heftig.

Als je 't goed met hem voorhebt, dan antwoord je niet en...

GÉRARD,

Neen, neen; ik wil maar één ding weten. Dan is 't genoeg. Spreek daarna zooveel je wilt over andere onderwerpen; maar zeg me eerst... dat ééne.

SALSER.

Wat dan?

GÉRARD.

Ze is tegenwoordig met Meulens, niewaar?

SALSER.

Hoe drommel weet jij dat al?

GÉRARD.
Met hem alleen?

SALSER.
Voor zoover mij bekend is: ja.

GÉRARD.
Dus houdt ze van hem.

SALSER.
Dat is een tweede quaestie.

GARTMANS.
Zoo'n wezen houdt alleen van geld. Als zij maar te eten heeft, wat kan 't haar dan schelen wie betaalt?

GÉRARD.
Neen, neen; zoo is Marie nooit geweest!

SALSER.
Liefgehad heeft ze maar eens; de gelukkige heette Gérard Adrikus.

GÉRARD,

hartstochtelijk.

Waarom zeg je dat; waarom zeg je dat?

SALSER,

kalm.

Omdat ik het meen.

GARTMANS.
Neen; omdat je het aardig zoudt vinden Meulens en Gérard nog eens tegenover elkander te zien.

SALSER.
Mijn waarde, je bazelt. Hoe en waar zou ik zoo iets kunnen bereiken?

GARTMANS.
Dat weet ik niet; maar... Och, kom is dat een conversatie!

Opstaande.

Ik stap op. Ga je nee?

SALSER,

die insgelijks op is gestaan en langzaam een sigaret rolt.

Wellicht.

Gérard staat ook op.

GARTMANS,

Gérard de hand drukkend

Loop je eens bij me op? Ik heb een paar nieuwe landschappen staan. Kom eens kijken. Ik zou graag weten, wat je er van denkt.

GÉRARD,

verward.

Goed; ik zal komen. Bij gelegenheid... morgen misschien.

GARTMANS.

Best. Kom nu, Salser, hè? Ik hoor een tram.

In de serre gaande.

Ja, als we voortmaken, kunnen we 'm nog halen.

SALSER.

Maak dan maar voort en zeg aan den conducteur, dat ik volg. Ik moet even aansteken.

GARTMANS,

bij de deur rechts achter.

Gauw dan, hè? Als ik je niet achter me zie, zeg ik niemendal.

SALSER.

Zooals je wilt.

GARTMANS

heengaande.

Tot ziens, Gérard!

af.

Zevende tooneel.

GÉRARD, SALSER.

GÉRARD,

tot Salser, die zijn sigaret heeft aangestoken en nu ook heen wil gaan.

Zeg me nog even... gauw. Meen je 't, dat Marie niet van Meulens houdt?

SALSER.

En wel van jou heeft gehouden? Zeker meen ik dat!

GÉRARD.

Hoe kan je dat meenen, als je mijn boek mooi vindt? Dan heb ik haar immers niet begrepen en heelemaal valsch beoordeeld!

SALSER.

Met andere woorden: je hebt me verlakt of je verlakt me nu. Zeer gevleid op mijn beurt; maar ik heb niet beweerd, dat je een welgelijkend portret hadt gegeven. De vrouw in je boek is mooi Zoo zijn er duizenden; maar... Marie Brong is anders. Een volgenden keer zullen wij dit thema uitwerken; nu...

naar buiten kijkend.

Sakkerloot, die vervloekte wagen rijdt door. Dan blijf ik nog even.

GÉRARD,

de cognac-flesch opnemend.

Nog een drupje?

SALSER.

Een kwart glaasje.

GÉRARD,

schenkt nu ook zich zelven in; zij gaan weer zitten.

Jij vindt Marie Brong dus anders.

SALSER.

Ja, jij hebt haar miskend. Ze is niet in staat haar gevoel te uiten in mooie woorden en daaruit heb jij geconcludeerd: ze heeft in 't geheel geen gevoel. Nooit heb je in haar gezien,... wat ze toch werkelijk is... althans was... want tegenwoordig zal...

GÉRARD,

ongeduldig.

Wat was ze dan?

SALSER.

Een sensitieve natuur. Een aandoening onder woorden te moeten brengen, dat leek haar een soort profanatie. Zoo duidelijk, als i k 't nu zeg, begreep z i j dit natuurlijk zelve niet; maar zij voelde een instinctieven weerzin om te spreken over 't geen haar 't naast aan 't hart lag. Jij bent haar groote, misschien haar eenige liefde geweest. Van jou heeft zij zooveel gehouden, als 't haar mogelijk was een ander mensch lief te hebben.

GÉRARD,

die nadenkend is geworden, barst nu plotseling los.

Had zij dan niet éénmaal ja kunnen antwoorden, als ik haar smeekte...?

SALSER.

Wees eens rechtvaardig. Met blikken, met liefkozingen, met zoenen kon zij je beleedigende wantrouwen niet overwinnen. Geloof je nu zelf, dat zij met woorden gelukkiger zou geweest zijn? En dan... zij was overtuigd, dat je haar op een goeden dag toch zoudt laten zitten... zooals je dan ook te vroeg gedaan hebt. Moest het haar dus niet stuiten een bekentenis te doen, die voor jou een onaangenaam struikelblok zou worden en voor haar alleen het vernederende van een congé kon verscherpen?

GÉRARD,

zeer zenuwachtig.

Geloof je dat? Geloof je dat heusch?

SALSER.

Zeker.

GÉRARD.

Waarom zeg je me dit alles dan nu pas?

SALSER.

Omdat ik Marie pas na je huwelijk beter heb leeren kennen. Je boek is mooi geworden, mijn vriend; maar de behandeling van je model is leelijk geweest.

GÉRARD,

drinkend, heftig.

Denk je, dat ik er zelf niet onder geleden heb?

SALSER.

Ik ben er zeker van. Maar... zoo zal 't met jou wel altijd gaan.

GÉRARD,

opgewonden.

Hoe? Wat bedoel je? Waarom?

SALSER.

Omdat jij altijd lijden zult, juist door je geluk. Je kunt het niet laten te hunkeren naar een mooiere toekomst, die je nooit zult bereiken en te treuren over een mooier verleden, dat je hebt verspeeld.

GÉRARD.

Wat ben ik dan voor een monster?

SALSER.

Een monster is te sterk; maar je bent wel een ongewoon mensch, die dus ook ongewoon moest leven.

GÉRARD.

Zeg dat niet, zeg dat niet! Ik wil juist gewoon, heel gewoon leven. Ik wil tevreden zijn, ik...

SALSER,

hem weerhoudend.

Pardon; ik z e g dat nu niet; ik h e r h a a l 't maar. Je hebt - zooals trouwens iedereen - naar geen goeden raad willen luisteren.

GÉRARD.

Je raad was slecht! Jij hebt me nooit begrepen. Ik

had behoefte aan liefde; maar dat wou niet zeggen, dat ik d i e vrouw liefhad.

SALSER.

De vrouw... misschien niet; de emotie's, die zij je gaf, wel.

GÉRARD.

Heb ik niet al wat mogelijk was gedaan om ze te vergeten?

SALSER.

Is 't je gelukt?

GÉRARD,

zich hoe langer hoe meer opwindend.

Neen; maar het zal me lukken, als jij me helpen wilt.

SALSER.

Door?

GÉRARD.

Door me zekerheid te geven. Als Marie nu houden kan van zoo'n Meulens, dan is 't onwaar, dat ze mij ooit echt heeft liefgehad.

SALSER.

O, nederige artiest, wat ben jij ijdel!

GÉRARD.

Maak me uit voor wat je wilt; maar bewijs me, dat zij Meulens liefheeft of, dat ik ten minste eenmaal in mijn leven een ware liefde heb geïnspireerd!

SALSER.

En dan...?

GÉRARD.

Denk je, dat ik jaloersch kan zijn van meneer Meulens?

SALSER.

Dat is maar een half antwoord.

GÉRARD.
Vraag niet naar de rest.

SALSER,

opstaande.

Hm!... Eén eigenaardige uiting kan ik je van haar mededeelen.

GÉRARD.
Nu?

SALSER.
Op een goeden dag had ik haar verteld, dat je van plan was te gaan schilderen. Weet je, wat ze toen zei?

GÉRARD.
Neen; hoe zou ik...?

SALSER,

fijn.

Je wist wel, dat ze met Meulens was. Je hadt dus ook d i t kunnen weten.

GÉRARD,

ongeduldig.

Wat zei ze dan?

SALSER.
In haar domheid scheert ze natuurlijk alle schilders over één kam. Ze dacht dus, dat jij ook een model noodig zoudt hebben. Nu... toen zei ze: kijk, van zijn vrouw ben ik niet jaloersch; maar... weet je, wat ik heel, heel onaangenaam zou vinden?

GÉRARD.
Nu?

SALSER.
Als hij een mooi model nam en op dat model verliefd werd.

GÉRARD,

afgetrokken en geagiteerd.

Zoo... Zei ze dat.

SALSER.
Wat er toen verder in haar brein om is gegaan, weet ik niet precies; maar een oogenblik later vroeg ze op eens: wanneer komt hij terug. Ik antwoordde morgen, omdat ik nog niet wist, dat je terugkomst weer uit was gesteld.

Met ironie.

Misschien wordt ze dus nu al drie weken lang geplaagd door een hevige jaloezie van jou model.

Fijn.

Weet je daar ook soms wat van?

GÉRARD.
Wel, neen! Hoe...?

Geagiteerd, doch met nadruk.

Je gaat er nu heen, niewaar?

SALSER.
Naar de Kinsbergen-straat? Ja.

Zijn horloge uithalend.

De dans zal daar aanstonds wel aangaan en dan valt er zeker wat interessants op te merken.

GÉRARD.
Als jij van avond eens goed oplette, hè? Luister en kijk, of je alles haarfijn wilde beschrijven en breng me dan morgen elk woord over, dat Meulens en Marie samen hebben gewisseld. Doe me elk gebaar na, geef elke intonatie weer, onthoud elken blik. Jij kunt dat doen; ik weet, dat je 't kunt. Doe 't voor mij; doe 't als een vriendschapsdienst, doe 't om...

SALSER.
Als jij eens meeging!

GÉRARD,

geagiteerd.

Wat?

SALSER.
Hier gaat iedereen zeker vroeg naar bed.

GÉRARD.
Om elf uur wordt er gesloten.

SALSER.

Zouden ze niet voor één keer... als 't eens zoo uitvallen mocht... toevallig zie je... een half uurtje op je willen wachten?

GÉRARD.

Misschien... wel; maar...

SALSER.

Je herinnert je natuurlijk de kleine voorkamer naast de suite.

GÉRARD.

Van Marie? Zeker.

SALSER.

Wanneer ze feest viert, wordt daar niemand toegelaten, omdat er haar mooiste prullaria in opgeborgen zijn. Ze is voorzichtig en ze kent haar gasten. Meulens vooral is zeldzaam onhandig, als hij wat meer opheeft dan gewoonlijk. In dat boudoirtje is 't dus eenzaam en donker; maar het huis is gehoorig, alsof 't van karton was gebouwd en het zou me niets verwonderen, als er in de deuren groote kieren waren naast de paneelen. In dat donkere kamertje verscholen kan je dus alles hooren, misschien ook wel alles zien, wat er gebeurt in de suite. Als je nu dadelijk met me meegaat, dan stoppen wij haar meid wat geld in de hand om ze te laten zwijgen en dan kan jij zelf Marie's woorden beluisteren, haar intonatie opvangen, mogelijk ook haar gebaren en blikken zien.

GÉRARD,

zeer geagiteerd.

Dat is waar; maar... als nu... je kunt nooit weten hoe zoo iets uitlekt... en dan... Ellis... als zij hoorde... neen... Salser, neen dat...

Nadat hij telkens kleine teugjes heeft genomen, schenkt hij zich weder in.

SALSER.

Maar niemand hoeft er immers iets van te merken. Je kunt daar je indrukken opdoen, zonder dat een haan er naar kraait.

GÉRARD.

Ja wel; maar het zou toch kunnen gebeuren en...

SALSER.

Kom, wees nu niet laf.

GÉRARD.

't Is geen lafheid; maar ik ben lang niet altijd meester over mij zelven.

Hij drinkt zijn glas ledig.

SALSER.

Dat zal je daar juist worden. Je vindt er misschien genezing voor je kwaal en zeker de emotie, waarnaar op dit oogenblik je ziel hunkert, als een visch op het droge naar water.

GÉRARD.

En als we ons haasten, kan ik nog wel om elf uur... Nu... ja dan! 't Is goed! Ik ga mee... Ik zal den huissleutel...

SALSER,

fijn.

Neen; dan denken ze immers, dat je in 't geheel niet van plan bent geweest op tijd terug te zijn. Maar, nog ééne vraag. Het spreekt van zelf, dat i k niet in het kamertje, maar wel naar binnen... in de suite ga. Als Marie me nu vraagt, of jij al terug bent, kan ik dan zeggen: hij is nog op reis?

GÉRARD,

na een korte aarzeling.

Neen; dat...

SALSER.

O, dus weet ze, dat je terug bent.

GÉRARD.

Ja... ze...

SALSER.

Ben je dan met haar in correspondentie gebleven?

GÉRARD.

Neen; maar... Moet je weer alles weten? Kom dan maar mee; ik zal 't je onder weg vertellen.

SALSER.

A!

Zij willen rechts achter heengaan.

Achtste tooneel.

GÉRARD, SALSER, ELISABETH.

ELISABETH,

opkomend van links achter; het is nu geheel donker geworden

Gérard!

Gérard en Salser wenden zich om.

Wat een duisternis! Waarom heb je het licht niet opgestoken?

GÉRARD.

Ik... ik heb er niet aan gedacht.

ELISABETH.

Zijn je vrienden al weg?

GÉRARD,

verward en verlegen.

Neen...

SALSER.

Stel me even voor.

GÉRARD.

Meneer Salser, mijn vrouw.

ELISABETH.
Wil u niet een kopje thee blijven drinken, meneer Salser?

SALSER.
Het spijt me, mevrouw; maar het is me onmogelijk. Wij hebben aan Gartmans beloofd bij hem thee te zullen drinken. Hij is vooruitgegaan om alles in orde te brengen. U weet zeker, dat hij zijn atelier hier in de buurt heeft. Eigenlijk hebben wij hem al een beetje lang laten wachten.

ELISABETH.
Hoe jammer, dat ik mijnheer Gartmans niet weg heb zien gaan. Het zou me heel aangenaam zijn geweest, als hij ook had willen blijven. Ik heb op onze bruiloft zijn kennis gemaakt.

SALSER.
Ja, 't is wel jammer; maar...

ELISABETH.
Dus ga jij ook nog uit, Gérard?

GÉRARD.
Ja, ik wilde... ik dacht... Salser... of liever Gartmans vroeg of ik...

SALSER.
Nachtwerk hoeft het niet te worden, mevrouw.

GÉRARD.
Maar als jij liever hebt, dat ik t'huis blijf... als je misschien iets te bepraten hebt.. of... nog iemand verwacht... of...

ELISABETH.
Wel neen. Integendeel. Ik vind het best, dat je eens met vrienden uitgaat. Man en vrouw mogen niet al te

onafscheidelijk zijn. En dan... een artiest moet immers nieuwe indrukken opdoen. Wat zegt u meneer Salser?

SALSER.

Ik ben 't volkomen met u eens.

GÉRARD.

Ja... maar... je hebt er nu niet op gerekend, Ellis. Het komt zoo onverwacht. Ik kan evengoed een anderen avond naar Gartmans gaan. Misschien is dat zelfs beter.

ELISABETH.

Waarom? Neen, neen, ga nu maar.

Tot Salser.

Zou u willen gelooven, dat hij aanleg heeft om menschenschuw te worden?

SALSER.

Nerveus, mevrouw.

ELISABETH.

Maar daar mag hij niet aan toegeven.

GÉRARD.

Als ik er nu geen lust in heb.

SALSER.

Je hadt toch lust.

GÉRARD.

Ja wel; maar Ellis blijft zoo alleen achter.

Tot Ellis

Ik geloof, dat jij 't naarder vindt dan je zeggen wilt en...

ELISABETH.

Om een uurtje alleen te blijven met Dina? Heusch niet. Maak je niet bezorgd voor mij. Kom, meneer Salser, neem hem onder den arm en laat hij hier zijn tijd niet langer staan te verpraten.

SALSER,

Gérard onder den arm nemend.

Hoor je 't? Ik neem je onder den arm en...

GÉRARD.

Nu goed! Vooruit dan.

Bij de deur rukt hij zich los en keert haastig terug.

Ellis... Ben je waarlijk niet boos? Zeg één woord en...

ELISABETH,

lachend.

Neen, gekke man; maar ik word wel boos, als je nu niet dadelijk gaat.

GÉRARD.

Ja?... Tot straks dan!

SALSER,

buigend.

Mevrouw.

ELISABETH.

Meneer Salser.

Gérard en Salser rechts achter af.

Negende tooneel.

ELISABETH, DINA, JAN, MIENTJE, ANTJE, PIET.
Antje komt achter de kinderen binnen; Piet steekt het gas aan; Antje zet het theeservies klaar.

JAN,

luidruchtig van links achter opkomend.

Dag, tante Betsy, dag tante Betsy!

ELISABETH.

Is 't al zoo laat?

MIENTJE.

Ja, we gaan naar bed.

JAN.

En komen u goeden nacht wenschen.

DINA.

Geef tante een zoen en...

ELISABETH,

Jan tot zich trekkend.

En beloof, dat je van me droomen zult.

JAN,

geeft Ellis een zoen, rukt zich dan weer los en loopt naar den ezel.

Ja... Is de schilderij al af?

DINA,

te vergeefs pogend Jan weg te trekken.

Neen; maar daar heb jij niets mee te maken. Kom nu...

JAN,

tot Elisabeth.

Tante, ik geloof, dat oom Gérard er nog weinig van kent.

MIENTJE.

Waarom heeft hij geen meester?

ELISABETH.

Oom kan heel goed schilderen; maar van daag heeft hij zijn werk weer uitgeveegd, omdat hij 't niet mooi genoeg vond.

JAN.

Zie je wel? Dan kan hij 't ook nog niet.

DINA.

Bemoei jij je met je eigen zaken en ga naar bed.

JAN,

zich weer van Dina losrukkend.

Hè, dat eeuwige bed!

MIENTJE.

Ik val om van den slaap.

ELISABETH.

Is de wond weer genezen, Jan?

JAN.

O, ja! Bij een jongen duurt dat nooit lang, maar

misschien blijft er een litteeken van, net als bij meneer van der Horst, die in Atj e h gevochten heeft.

MIENTJE.

Ajakkes!

JAN.

Mien, wil ik je eens naar boven dragen?

MIENTJE.

Ik zou je hartelijk danken.

JAN.

Ik kan 't best, hoor. Ik ben sterk genoeg. Laat ik eens probeeren!

Hij wil haar opnemen; zij verzet zich.

DINA.

Wil jij die fratsen nu wel eens laten!

MIENTJE.

Neen, neen! Ik wil niet!

DINA,

Jan terughoudend.

Kom, Jan, kom nu. 't Is hoog tijd.

JAN,

weer naar Ellis loopend.

Tante, morgen ben ik jarig. Krijg ik dan van u ook een presentje?

ELISABETH.

Als je zoet bent en nu dadelijk naar bed gaat. Dag Mientje.

Jan zingend links achter af, gevolgd door Mientje; Antje is al weg; Dina verdwijnt even met de kinderen; maar komt dadelijk terug.

Tiende tooneel.

ELISABETH, DINA.

ELISABETH,

alleen aan de theetafel.

Ik zal er maar niet op rekenen, dat Rudolf nog thee drinkt. 't Is al zoo laat.

Zij schenkt water bij.

DINA,

terugkomend.

Elken dag wordt het wat later, eer ik rust krijg Die kinderen zouden je soms gek maken! Is dat een drukte!

ELISABETH.

Maar, Dina, wees blij, dat ze levendig en vroolijk zijn. Dat bewijst voor hun goede gezondheid.

DINA.

Nu ja, maar altijd heb i k er den last van! Rudolf gaat maar uit. Ik sta voor alles alleen.

ELISABETH.

Je zoudt 't niet anders willen. Als Rudolf eens hertrouwde, dan...

DINA.

Ja, dan ging ik het huis uit.

ELISABETH,

haar thee gevend.

Zie je wel.

DINA.

Dankje... Waar is Gérard toch?

ELISABETH

Uit.

DINA,

verbaasd.

Uit?... Gérard? Op dit uur? Waarheen?

ELISABETH.
Naar zijn vriend Gartmans, den schilder. Je weet wel; dat atelier aan den ingang van het dorp, links.

DINA.

Hoe is hij daar toe kunnen komen?

ELISABETH.

Zijn vrienden hebben hem gehaald. Dacht je, dat hij voortaan avond aan avond bij mij t'huis zou zitten? Dat zou immers niet goed zijn. Iemand, als hij, die fijngevoelig en impressionabel is, heeft van nature een neiging tot eenzelvigheid; maar daar mag hij niet aan toegeven. Gartmans en Salser zijn twee heele goede, oude vrienden van hem en...

DINA,

die een werkje onder handen heeft genomen, terwijl Elisabeth in een prentenboek bladert.

Nu... van die eenzelvigheid en dat fijne gevoel denk i k het mijne.

ELISABETH.

Vindt je dat zulke groote fouten?

DINA,

met kleine teugjes haar thee slurpend.

Dat hangt er van af... Voor de toekomst... in die dingen... is 't erg moeilijk... den schijn te onderkennen van... het wezen... Ja, lach daar maar niet om.

ELISABETH.

Ik geloof zoo waar, dat je Gérard voor een heel klein beetje gek houdt.

DINA.

Dat niet; maar ik vind wel, dat hij een klein beetje minder excentriek moest zijn en minder exentriek zich moest aanstellen. Als hij geregelde bezigheden had, zou ik nog niets zeggen; maar...

ELISABETH.

Hij heeft toch zijn werk.

DINA.

Noem jij 't werken, als je voor het eten een uurtje lang aan een landschap verft en 's avonds alles weer uitveegt?

ELISABETH,

lachend.

Dina, Dina!

DINA.

Neen, dat is geen ernstig werk; dat maak je mij niet wijs en... hoe minder zorgen een mensch heeft, hoe meer hij zich allerlei verkeerde dingen in het hoofd haalt!

ELISABETH.

Wie zich met kunst bezighoudt, denkt heusch aan geen verkeerde dingen.

DINA.

Daar ben ik in 't geheel nog zoo zeker niet van. De meeste artiesten hebben een slechte reputatie.

ELISABETH,

schouderophalend.

Legenden!

DINA

Legenden? Wat i k van artiesten weet, is in 't geheel niet enkel... legenden.

ELISABETH.

Maar, beste Dina, begrijp je niet, dat een artiest onmogelijk leven kan als een gewoon maatschappelijk mensch. Hij moet eigenlijk boven het leven planeeren, er op neerzien en alleen het mooie er van in zich opnemen. Hoe zou Gérard dat kunnen, wanneer hij gedwongen werd zijn hersenen te vullen met behangersopgaven, bestellingen aan ververs of smids en andere prozaïsche dingen? 't Is immers mijn plicht zulke klein-

geestige beslommeringen van hem af te weren? Ik zou zoo graag willen, dat hij een tweede Claude Lorrain werd, een schilder, van wien de menschen zeiden, dat hij zijn penseel doopte in het gouden zonnelicht. Hij heeft er het talent voor en het zal hem lukken, zoodra hij maar zeggen kan: je marche le front haut dans mon rêve étoilé.

DINA.

Alles mooi en goed en ik hoop, dat je wensch vervuld zal worden; maar... ik vrees voor het tegendeel. Als ik jou was, liet ik Gérard 's avonds niet naar zulke vrienden trekken, als meneer Gartmans of dien ander.

ELISABETH,

verwonderd.

Waarom niet?

DINA.

Omdat... omdat...

ELISABETH.

Salser ken je in 't geheel niet en Gartmans heb je éénmaal ontmoet op onze bruiloft.

DINA.

Dat is ook zoo, maar... Die Gartmans is ongetrouwd, niewaar?

ELISABETH.

Ja.

DINA.

Ben jij er zoo zeker van, dat Gérard bij hem geen vrouwen ontmoet?

ELISABETH.

Neen, maar, Dina, nu moet ik om je lachen! Wel, wel, wat moet jou man een vrij leven hebben gehad! Vertrouwen is toch het eerste vereischte voor een gelukkig huwelijk.

DINA.

O, zeker; maar... de verleiding? De verleiding voor iemand, die zwak is, of... zooals jij zegt... impressionabel?

ELISABETH,

ernstig.

Dina, als ooit iets me had kunnen weerhouden met Gérard te trouwen, dan zou 't zeker de vrees zijn geweest, dat iemand als hij te gemakkelijk onder den invloed kon komen van een andere vrouw. Ik ben niet ijdel genoeg om te gelooven, dat er geen mooiere, geestigere, talentvollere vrouwen zouden bestaan dan Elisabeth van der Raad. Je ziet dus, dat ik de quaestie goed onder de oogen heb durven zien.

DINA.

Ten minste... met zoo'n vooruitzicht zou ik...

Zij maakt een afwijzend gebaar.

ELISABETH.

Maar laat hij dan eens een bewondering, een gril, noem 't een affectie krijgen voor een vrouw, die door 't een of ander boven mij uitblinkt... op den duur...

DINA.

Maar ondertusschen...

ELISABETH.

O, zeker zal ik er onder souffreeren. Ik zal 't mij natuurlijk aantrekken, wanneer hij mij tijdelijk minder lief toespreekt, minder lief aanziet, minder lief behandelt; maar... als ik nu zijn bewondering maar begrijpen kan, dan zal ik immers denken: dat staat er op, als je ijdel genoeg bent de vrouw te willen worden van een artiest.

DINA.

Mijn compliment over je poëtische en philosophische opvatting. I k zou niet zoo kunnen en niet zoo willen denken, al was mijn man ook een artiest als Dante of Rafaël.

ELISABETH.

Heb ik dan zelf nooit een ander liefgehad en is dat gevoel ook niet verbleekt?

DINA.

Zoo... Wie was dat dan?

ELISABETH,

ernstig en bedaard.

Wat doet de naam er toe? 't Was iemand, die mijn vereering niet eenmaal oplette. Dat heeft me erg geknakt... o, zeker... en in dien tijd heb ik er dikwijls over gedacht mijn leven toe te wijden aan een of ander doel, bijvoorbeeld door zuster van liefdadigheid te worden. Maar... toen kwam Gérard en ik zag, dat hij ongelukkig was. Eerst voelde ik maar medelijden voor hem; maar onwillekeurig werden we vertrouwelijker en... mijn medelijden veranderde in affectie. Hij stond zoo akelig alleen in de wereld;... Hij was zoo blij iemand gevonden te hebben, aan wie hij zijn gemoed kon uitstorten en ik merkte, dat ik zoo veel voor hem zou kunnen zijn. Kijk, Dina, het eenige, dat de menschen blijvend aan elkander verbindt, is, dat ze veel voor elkander zijn. Er ligt zoo iets heerlijks in dat gevoel van heelemaal op te kunnen gaan in een ander leven.

DINA.

Nu ja; maar recht is recht en wat mij toekomt sta ik aan geen ander af.

ELISABETH.

Mag er tusschen man en vrouw sprake zijn van rechten?

DINA.

Zeker... en als jij niet op je rechten staat, dan waarschuw ik je ernstig... ja, ik verkoop geen praatjes... ik waarschuw je ernstig, dat je nog heel onaangename dingen zult beleven. Gérard mag zich honderdmaal artiest noemen, alles mooi weten voor te stellen en op je medelijden werken... hij is net een man als een ander...

Na een korte stilte.

Eigenlijk ook al weer niet; want ieder ander zou niet doen, wat hij doet.

ELISABETH,

verwonderd.

Doen, wat h i j doet?... Wat doet hij dan, dat je zoo in 't harnas jaagt?

DINA.

Ja, hoor eens. Ik was van plan het je niet te zeggen; ik heb 't zelfs beloofd; maar iemand zoo met open oogen in zijn verderf te laten loopen, dat gaat toch niet aan.

ELISABETH.

Dina, waar doel je op?

DINA.

Gérard doet dingen, die het daglicht niet mogen zien.

ELISABETH,

boos.

Wat zeg je nu?... Dat is onmogelijk! Och, je meent het ook niet!

DINA.

Ik meen 't heel ernstig. Gisteren avond, terwijl wij naar de villa waren, heeft Gérard hier in huis, in deze

kamer, een lang onderhoud gehad met... zijn vroegere... ja, wat is ze eigenlijk van hem geweest... laat ik maar zeggen: zijn vroegere geliefde.

ELISABETH,

zeer verschrikt.

Marie Brong?

DINA.

Wat? Ken jij den naam van dat schepsel?

ELISABETH.

Gérard heeft nooit geheimen voor me gehad.

DINA.

Behalve nu dan toch.

ELISABETH,

pijnlijk getroffen.

Dat is te zeggen... maar... Is 't waar, wat je zegt? Hoe kom je er aan? Wie heeft 't verteld? Wie heeft 't gezien?

DINA.

Rudolf.

ELISABETH.

Rudolf?

DINA.

Hij zag haar juist heengaan. Piet zou haar niet binnen hebben gelaten; maar hij was naar den dokter en... zooals ik zeg... toen hebben ze een onderhoud gehad, dat wel een half uur heeft geduurd.

Elisabeth zijgt geheel verbijsterd op een stoel neer en antwoordt niets; na een pauze hervat Dina.

Begrijp je nu, waarom ik je waarschuwde wat minder blind geloovig en goed van vertrouwen te zijn?

ELISABETH.

Stil, stil! Laat me even nadenken. Ik kan niet... Alles is zeker anders dan je denkt... Ja, ja, het m o e t

anders zijn... Misschien heeft Gérard 't me w e l verteld... ben ik maar vergeten, wat...

DINA.

Vergeten?

ELISABETH.

Ja.

Opspringend.

Hoor ik daar niet...? Ja, daar is iemand! Dat zal hij zijn en...

Zij doet een pas in de richting van de deur, ziet Rudolf en roept teleurgesteld uit:

Rudolf!

Zij herneemt haar plaats.

Elfde tooneel.

ELISABETH, DINA, RUDOLF, later ANTJE.

RUDOLF,

hij komt van rechts achter op en legt zijn hoed op een stoel neer.

Goeden avond!

DINA.

Ik hoor aan je stem, dat je weer onaangenaamheden hebt gehad.

RUDOLF.

Natuurlijk. Ik heb gedreigd met mijn ontslag en zal moeten eindigen met het te nemen!

DINA.

Maar Rudolf, tienduizend gulden zoo maar prijs geven... denk toch om je kinderen!

RUDOLF.

Die hebben met de quaestie niets te maken. Ik ben verplicht heen te gaan, wanneer de comissarissen dingen eischen, die naar mijn opvatting in strijd zijn met de belangen van mijn maatschappij.

DINA.

Hoor eens. Karakter toonen is mooi, maar je moet er geen misbruik van maken. Jij maakt er misbruik van; dat praat niemand me uit mijn hoofd.

RUDOLF.

Ach, Dina, ik heb over die ellendige zaak gisteren avond van papa al meer dan genoeg moeten hooren. Hij heeft me niet overtuigd en dus...

DINA.

Dus loop jij liever je hoofd te pletter, dan dat je op zijn tijd wat toegeeft aan menschen, die je veel kwaad kunnen doen! Iedereen zegt, dat ik je altijd blindelings gelijk geef; maar nu geef ik je groot ongelijk en de heele wereld zal je ongelijk geven.

RUDOLF.

Dat is de vraag. Daar... laat Lize eens spreken. Met haar heb ik nog geen woord over de quaestie gewisseld; maar zij heeft er gisteren avond toch genoeg van gehoord om op de hoogte te zijn.

DINA.

Zij zal je wel gelijk geven. Zij houdt er ook van die verheven beginselen op na, waarmee je in de wereld altijd het kind van de rekening bent.

ELISABETH.

Mij zou Rudolf erg tegenvallen, als hij maar een duimbreed toegaf. Transactie's vind ik verachtelijk. Liever alles opgeofferd dan je waardigheid.

RUDOLF,

heftig.

Bravo! Dat mag ik hooren! Zoo zou Martha ook gesproken hebben. Weet je wel, Ellis, dat je mij hoe langer hoe meer aan haar doet denken?

Haar strak

aanziende en met weemoed.

Wat heb ik veel van die vrouw gehouden!... Maar, komaan, nu mag er over die geschiedenis geen woord meer worden gesproken, eer de bijeenkomst van morgen achter den rug is. Wil jij niets gebruiken, Ellis? Geen glas wijn?

ELISABETH.

Neen, dank je.

RUDOLF.

Wat is Gérard in de stad gaan doen?

ELISABETH,

ontstellend.

In de stad?

DINA.

Hij is niet naar de stad. Hij zou naar het atelier van Gartmans in het dorp gaan.

RUDOLF.

Ik heb hem in de stad op een tram zien staan. Hij was met zijn vriend Salser.

ELISABETH.

En Gartmans?

RUDOLF.

Gartmans was er niet bij.

DINA,

met voldoening.

A!

ELISABETH,

opstaande en zich goed willende houden.

Zoo... Dan is er zeker een verandering gekomen in de plannen. Gérard zal eerst hem, daarna Salser een eind weg hebben gebracht... en toen...

DINA.

En toen?

RUDOLF.

Jelui bent zoo vreemd. Is er iets...

DINA.

Ik zal 't maar zeggen. Ik heb Ellis verteld, dat die Marie Brong hier is geweest!

RUDOLF,

verontwaardigd.

Is 't nu mogelijk! Hoe kom je er bij?

DINA.

Moest ik Gérard dan maar stil zijn gang laten gaan?

RUDOLF.

Jelui vrouwen weet nooit, wat je zeggen of zwijgen moet! Hadden wij niet duidelijk afgesproken, dat je mij zoudt laten begaan? Nu is alles bedorven!

DINA.

I k heb verkeerd gedaan; natuurlijk! Dat is altijd zoo!

RUDOLF,

Elisabeth liefkozend, die op is gestaan en rondwandelt, tevergeefs pogend haar aandoening te bedwingen. Hij spreekt zacht, zoodat Dina 't niet hoort.

Kom, kom, trek je dat nu niet aan. Je weet nog niet... wat hoef je dadelijk gevolgtrekkingen te maken? De zaak is misschien dood onschuldig.

ELISABETH,

gedwongen kalm.

Ik weet het wel, Rudolf!

RUDOLF.

Zij is zeker Gérard lastig komen vallen om geld. Hij heeft haar niet zoo dadelijk weg kunnen krijgen en...

luider

God!

ELISABETH.

Wat is er?

RUDOLF.

Och, neen.., niemendal.

ELISABETH.

Maar...?

DINA.

Je hadt toch een invallende gedachte.

RUDOLF.

Ja, iets dat... iets, dat me zelven aangaat. Ik heb wat vergeten... me vergist in den datum. Een brief, dien ik moet verzenden. Ik dacht den tijd te hebben tot morgen; maar dat is mis. Wij hebben immers al...

DINA.

Van daag? Van daag is 't de vier en twintigste.

RUDOLF.

Nu juist. Ik moet dus... maar...

ELISABETH.

Daar hoor ik nog een tram. Wie weet, of hij niet...

Zij gaat snel in de serre.

DINA.

Naderend tot Rudolf.

Zou je denken dat hij bij die Marie...?

RUDOLF.

't Is haar verjaardag.

DINA.

Maar dat zou verschrikkelijk zijn!... Zie je iets, Betsy?

ELISABETH,

terugkeerend.

Neen, ik geloof niet... dat...

ANTJE,

van rechts achter opkomend met drie aangestoken blakers.

Mevrouw... 't is al over elven; maar meneer Gérard... komt die niet t'huis?

RUDOLF.

Heeft meneer den sleutel meegenomen?

ANTJE.
Neen, die hangt nog in het kamertje.

ELISABETH.
Dan is hij toch niet van plan geweest lang weg te blijven.

RUDOLF.
Natuurlijk niet; maar al pratende...

ELISABETH.
Je weet niet, hoe naar ik dit voor jelui vind! Die stoornis in zoo'n regelmatig huishouden...

RUDOLF.
Heeft niets te beduiden!

ELISABETH.
Je moet bedenken, dat Gérard nog gewend is aan de vrijheid van het hôtel-leven.

RUDOLF.
Zeker. Ik zal wel opblijven en...

ELISABETH.
Neen, Rudolf; dat wil ik niet. Jij hebt je rust hoog noodig. Morgen heb je immers weer een bijeenkomst met die heeren. Ik zal zelf...

ANTJE.
Maar mevrouw, dat is toch mijn werk. Misschien dut ik wel op mijn stoel in; maar als meneer belt, ben ik er toch dadelijk bij.

RUDOLF.
Heel goed, Ant. Ik ga nu dadelijk mijn brief schrijven. Dien breng ik dan zelf op de post en terwijl ik weg ben, houdt Ant de wacht. Ondertusschen komt Gérard terug, en...

Antje links af.

ELISABETH.
Heeft die brief zoo'n haast?

RUDOLF.
Ja, lieve kind. Die brief moet met de eerste post weg.

DINA.
Zijn de buitendeuren in de serre goed gegrendeld?

RUDOLF.
Ik zal kijken.

Hij gaat in de serre.

ELISABETH,

luisterend.

Sssssttt!... Telkens verbeeld ik me te hooren bellen.

DINA.
Ik hoor niemendal.

ELISABETH.
Rudolf, kijk nog eens naar buiten, hè.

RUDOLF,

in de serre.

Binnen het hek is geen mensch te ontdekken.

ANTJE,

links het hoofd naar binnen stekend.

Moet ik de gaskraan dicht draaien of niet?

RUDOLF.
Toedraaien, Ant.

DINA.
En een nachtlicht in de gang zetten.

ELISABETH.
Maar als je nu nog schrijven wilt.

RUDOLF.
O, ik kan in mijn kamer de lamp opsteken.

Dina draait hel gas uit; het wordt donker.

Zal je nu rustig gaan liggen?

ELISABETH.

Zeker.

RUDOLF.

En geen muizenissen in je hoofd halen?

ELISABETH,

zacht.

Ik zal 't probeeren.

DINA.

Goeden nacht dan.

ELISABETH.

Dina, ik vraag je nog duizendmaal excuus voor Gérard.

DINA.

't Is niets, 't is niets! Trek jij 't je maar niet aan..

RUDOLF.

De oogen toe en dan aan niets meer gedacht. Beloof je 't?

ELISABETH,

zich met moeite bedwingend.

Als j i j mij ook iets belooft.

RUDOLF.

Wat dan?

ELISABETH.

Dat je dien brief niet van nacht meer wegbrengt.

DINA.

Wat kan jou dat schelen?

RUDOLF.

Er is haast bij, kindlief.

ELISABETH.

Ik geloof 't niet, Rudolf.

DINA.

Maar Betsy?

RUDOLF.

Nu goed, goed. Misschien kan ik morgen vroeg wel

telegrafeeren. Ik zal er over denken, hoor. Ga je dan nu dadelijk slapen?

ELISABETH.
Ja... ik zal gaan. Goeden nacht.

RUDOLF.
Wel te rusten, Dina.

DINA.
Goeden nacht.

Elisabeth met een blaker links voor af; Dina met een blaker links achter af.

Twaalfde tooneel.

RUDOLF, later ELISABETH.

RUDOLF,

alleen.

Nog geen jaar getrouwd!... O, de ellendeling.

Na een oogenblik nadenkens.

Ach, neen, met zoo iemand moet je medelijden hebben. Hij zou zoo graag; maar,... ‘du bleibst am Ende was du bist.’

Zijn hoed nemend.

Als hij er nu toch eens niet was?... Och kom, hij is er zeker. Even een paar sigaren halen en dan naar de van Kinsbergenstraat.

Rechts voor met zijn blaker af.

Het tooneel blijft een oogenblik leeg en donker; het wordt niet licht, eer Rudolf met zijn blaker terugkeert.

ELISABETH,

van links voor.

Ik ben er zeker van, dat hij toch zal gaan... Ik wil 't niet!

Zij kijkt naar de lichtstreep onder de deur van Rudolf's kamer.

Zijn licht is nog aan. Het schijnt onder de deur door... Eer hij naar bed is, ga ik niet van hier weg.

> *Zij gaat zitten. De pendule slaat één doffen slag. Zenuwachtig rillend als iemand, die het koud heeft.*

O, hoe

naar, hoe naar!

Zij gaat in de serre.

Geen mensch meer op den weg!

Zij keert terug.

Belogen... bedrogen... en voor wie?... O, mijn God, mijn God!

Zij valt weer op een stoel neder.

RUDOLF,

met zijn blaker, een stok in de handen en een hoed op het hoofd binnentredend.

Zie zoo!

ELISABETH,

zacht.

Rudolf.

RUDOLF,

hij zet zijn blaker neer.

Wat? Nog niet naar bed?

ELISABETH.

Neen... ik wachtte... ik weet, wat je doen wilt.

RUDOLF.

Maar...

ELISABETH.

Zeg niets; maar... blijf hier... 't Is toch... te laat.

RUDOLF.

Arm kind, arm kind!

Hij drukt haar tegen zich aan; zij weent niet. Na een oogenblik buigt hij langzaam het hoofd neer en kust haar op het voorhoofd. Als meegesleept door zijn gedachten.

En dan te moeten denken, dat ik je op de handen zou hebben gedragen!

ELISABETH,

plotseling terugschrikkend.

Rudolf?

RUDOLF,

na een oogenblik stilte.

Ik had 't niet moeten zeggen, maar...

ELISABETH.

O, mijn God!

Zij barst in tranen uit en wil heengaan.

RUDOLF.

Lize, ga je nu weg? Lize!

Hij volgt haar.

ELISABETH.

Laat me, laat me!

Zich omwendend bij de deur.

Waarom ben je zóó wreed geweest?

Af.

RUDOLF,

verbaasd.

Ik... wreed?

Plotseling hare bedoeling begrijpende.

Lize!

Derde bedrijf.

Zelfde decoratief.

Eerste tooneel.

JAN, MIENTJE, DINA, later RUDOLF.
Het drietal zit aan de middeltafel te ontbijten; voor Ellis, Gérard en Rudolf zijn drie plaatsen opengelaten.

DINA.
Mientje, drink je je melk niet uit?

MIENTJE.
Tante, ik heb geen dorst.

DINA.
Je melk moet je toch uitdrinken. Een fatsoenlijk meisje mag niets laten staan.

Mientje drinkt.

Jan, ben je blij met de presentjes, die je van papa hebt gekregen?

JAN.
O, ja, tante, vooral met de doos soldaten. Nu krijg ik ook nog wat van grootpa en grootma, niet waar?

DINA.
Wie weet! Misschien komen ze wel weer vroeg, net als verleden jaar.

RUDOLF,

van rechts achter opkomend.

Op het politie-bureau weten ze van niets en Gartmans, dien ik vlak bij zijn huis tegen kwam, zei, dat er

gisteren avond geen sprake was geweest van een bijeenkomst in zijn atelier.

DINA.

Dan is 't, zooals wij dachten en heeft hij Betsy op een ergerlijke...

RUDOLF,

met een blik op de kinderen.

Sssttt!... Geen namen... De kinderen...

Na een korte pauze.

En zoo'n individu krijgt zoon juweel!

DINA.

Niemand heeft haar gedwongen en zij was ontwikkeld genoeg om te weten wat zij deed.

RUDOLF,

wrevelig.

Wie neemt ooit zoo'n besluit alleen met zijn verstand? Vooral bij vrouwen zijn immers allerlei andere dingen in het spel: zelfopofferingslust, de neiging om te idealiseeren, een ondervonden teleurstelling...

DINA.

Wat weet jij daarvan? Heeft Betsy je dan verteld, dat ze een teleurstelling had ondervonden?

RUDOLF.

Verteld niet... maar... dat geloof ik zoo... Ik... Ik wou, dat die kerel in 't geheel niet terugkwam!

DINA.

En dan?

RUDOLF.

Zou zij alleen en vrij niet veel gelukkiger zijn dan met een man als Gérard, die haar nu al...

DINA,

met een blik op de kinderen.

Rudolf... geen namen... de kinderen...

MIENTJE.
Waarom komt tante Betsy niet ontbijten?

DINA.
Tante Betsy is niet heel wel.

JAN.
En ze zit buiten in het prieel.

RUDOLF.
Wat zeg je?

JAN.
Ik heb haar al goeden morgen gezegd en toen heeft zij me gefeliciteerd en beloofd, dat ik van middag iets prachtig moois van haar zou krijgen!

RUDOLF.
Ja, tante is heel lief, maar

tot Dina

daar begrijp ik niets van.

DINA.
Heb je oom Gérard dan ook gezien?

JAN.
Neen, tante was heel alleen.

RUDOLF.
Natuurlijk van nacht geen oog kunnen sluiten en toen maar vroeg de lucht in gegaan.

Hij staat haastig op.

DINA.
Wat wil je doen?

RUDNLF.
Haar halen. Ik zal haar toch nu niet alleen laten!

DINA,

opstaande.

Rudolf, wees voorzichtig. Laat je niet meesleepen door je gevoel.

RUDOLF.
Heeft die ander zich soms niet door zijn gevoel laten meesleepen en alles gekregen, wat hij wenschte?

DINA.
Bedenk, dat j i j plichten hebt tegenover je kinderen, z i j tegenover haar man.

RUDOLF.
Moet ik me nog eens bedenken? Anderhalf jaar geleden heb ik me ook bedacht en wat is daar het gevolg van geweest... voor mij... en voor haar?

DINA,

tot de kinderen.

Jan, Mientje, als jelui tante eens ging halen, hé. Vraag haar vriendelijk, uit naam van papa en van mij, of ze hier wil komen.

De kinderen af.

Je neemt dus aan, dat Betsy toen ja zou gezegd hebben.

RUDOLF.
Dat noem ik niet aan. Dat weet ik.

DINA.
Sinds wanneer?

RUDOLF.
Sinds gisteren avond.

DINA.
O, zoo, maar je vergeet, dat haar ouders ook een woordje hadden meegesproken.

RUDOLF.
Je hebt eergisteren gehoord, wat dat voor een woordje zou geweest zijn.

DINA.
Nu goed. Ik stem toe, dat Betsy op dit oogenblik je vrouw had kunnen wezen. Dat i k dan al lang overbodig zou geworden zijn, is... een tweede quaestie...

ten minste voor jou; maar... wat Betsy ook had k u n n e n wezen, zij i s nog de vrouw van Gérard.

RUDOLF.
Vind je, dat Gérard zich daarnaar gedraagt?

DINA.
Daar weten wij nog niets met zekerheid van.

RUDOLF.
Och, kom! Heb je niet zelf gezegd: dan is 't wel, zooals we dachten?

DINA.
Wat wil je doen?

RUDOLF.
Voor 't oogenblik haar eens toespreken en dan... haar helpen...

DINA.
Hoe helpen...? Om wat te doen?

RUDOLF.
Om af te komen van een man, door wien ze schandelijk behandeld wordt.

DINA.
Daar heb je geen recht toe!

RUDOLF.
Het recht misschien niet; maar de plicht wel. Dat zij de vrouw is geworden van dien zwakkeling, is grootendeels mijn schuld. Als i k wat minder had geredeneerd en wat meer toegegeven aan mijn gevoel, dan zou z i j nu niet zoo diep ellendig zijn!

DINA,

netelig.

Dus jij acht het je plicht van de omstandigheden voor je zelven te profiteeren... om niet te zeggen misbruik te maken.

RUDOLF,

geërgerd en opgewonden.

Wat ik je bidden mag, erger me niet door me zulke laag egoïste bedoelingen toe te schrijven! Zeg i k soms, dat jij me alleen tegenspreekt, omdat je bang bent hier overbodig te worden?

DINA.

Neen; maar 't is me al genoeg, dat je 't denkt!

RUDOLF.

Ik denk 't niet en jij moest...

JAN,

met Mientje terugkeerend.

Tante Betsy wil niet komen.

MIENTJE.

Ze zegt, dat ze geen honger heeft...

DINA.

Hoor ik daar een rijtuig?

MIENTJE,

terwijl Rudolf in de serre gaat.

Zeker grootpapa en grootmama!

RUDOLF.

Ja, zij zijn 't.

JAN.

Wat zouden ze meebrengen?

DINA.

Bedaard, Jan, hè.

Tot Rudolf.

Nu heb je de beste gelegenheid om eens te hooren, hoe die twee over een scheiding denken. Ik raad je ernstig aan daar gebruik van te maken, eer je Betsy zulke gedachten in 't hoofd praat. Je zult er toch wel tweemaal over denken, voor je haar behalve met Gérard ook nog met haar ouders in moeilijkheden brengt.

RUDOLF,

stroef.

We zullen zien.

Tweede tooneel.

JAN, MIENTJE, DINA, FRANS, GESIEN, RUDOLF.

GESIEN.
Dag mijn jarige jongen! Wel, wel, wel!

FRANS.
Gelukgewenscht, Jan! Kijk eens. Wat zeg je daarvan?

Hij geeft hem een ingepakt voorwerp.

GESIEN.
Dat is nu een cadeautje van grootpapa en grootmama, omdat je van 't jaar zoo goed hebt geleerd.

JAN,

uitpakkend.

Een geweer, een echt geweer! O, dat is heerlijk!

RUDOLF.
Zou je ook bedanken?

JAN.
Dank u wel, grootpapa. Dank u wel, grootmama!

GESIEN.
Wees er nu maar voorzichtig mee!

DINA.
Pas op de pullen en de ruiten, Jan.

JAN.
O, ik schiet er alleen buiten mee. Ik ga in den tuin op de rottenjacht. Kom je mee, Mien? Hoezee!

Het geweer zwaaiend stormt hij door de serre den tuin in, gevolgd door Mientje.

Derde tooneel.

DINA, FRANS, GESIEN, RUDOLF.

FRANS.
Wat een wildebras! Een echte jongen!

GESIEN
Mientje is toch ook lief, hoor.

DINA.
Wil u niet even plaats nemen?

Rudolf geeft stoelen aan.

GESIEN.
Met die wond aan zijn hoofd is 't maar gezegend afgeloopen.

DINA.
Ja, zijn oog had er uit kunnen zijn. O, als je denkt, waaraan die kinderen zich al niet blootstellen.

FRANS.
Zonder schrammen en builen wordt niemand wijs, Dinaatje.

DINA.
Er zijn menschen, die toch niet wijs worden!

GESIEN.
Dat mag je wel zeggen.

FRANS.
Gelukkig.

GESIEN.
Maar Frans...?

FRANS.
Zou jij willen, dat iedereen wijs was? Ik niet, hoor. Wijze vrouwen bijvoorbeeld hebben mij nooit aangetrokken.

GESIEN
Dank je wel.

FRANS.
Jij bent lief, ouwetje; dat is veel meer waard.

DINA.
Mevrouw vindt, dat het eene het andere niet behoeft uit te sluiten.

GESIEN.
Weet je wat het is, Dina? De mannen zijn bang, dat wij hun zwakheid zullen doorgronden. Daarom roepen ze altijd: je bent lief; dat wil zeggen: vergeef nu maar dit, vergeet nu maar dat, bedek nu maar alles met den mantel der liefde.

FRANS.
Zoo hoort het immers?

DINA.
Dat vind ik ook; maar sommige mannen maken wel eens misbruik van onze goedheid.

FRANS.
Je zegt dat met zoo'n bedoeling. Heb je iemand op het oog?

DINA
Ja, Gérard...

GESIEN,

snel invallend.

Hebben ze samen woorden gehad?

DINA.
Was 't dat maar!

FRANS.
Wat is er dan gebeurd?

RUDOLF.
Gérard is gisteren avond naar Marie Brong gegaan en... nog niet terug.

FRANS.
Wat?

GESIEN.
Naar dat gemeene schepsel? Zie je wel? Ik heb er een voorgevoel van gehad! Rudolf zei, dat hij 't zelf had uitgemaakt; maar...

DINA.
Rudolf heeft geen schuld!

GESIEN.
Dat beweer ik ook niet.

DINA.
Hij kan Gérard niet aan een ketting leggen! Toen hij eergisteren ronduit zei, hoe hij over Gérard denkt, heeft u hem tegengesproken en uitgelachen en weet ik wat al meer.

FRANS.
Wat had je dan gewild, nu Lisbet al bijna een jaar is getrouwd?

GESIEN.
Dat wou ik ook vragen! Ofschoon... Frans, vroeger had jij toch naar geen raad geluisterd. Je zei: de jongen heeft een goeden naam, hij heeft geld, hij weet zich bezig te houden...

FRANS.
Was dat dan de waarheid niet?

GESIEN.
Wat heeft het arme schaap nu aan die waarheid? Dat komt van die romannetjes, waarmee hij zijn hoofd vol heeft! Ik heb er nooit zin in gehad! Maar... het zou en het moest! Jij wist alles veel beter en...

FRANS,

boos.

Draaf niet zoo door!

Tot Rudolf.

Hoe weet je, dat Gérard naar die vrouw toe is gegaan?

RUDOLF.

Door een overeenstemming van allerlei gegevens. Ik ben bereid ze u op te noemen; maar er is een andere quaestie, waarover ik graag uw meening zou kennen, eer Lize of Gérard hier komen. Als u er niets tegen heeft, behandelen wij die eerst.

FRANS.

Ga je gang.

GESIEN.

Nog meer.

RUDOLF.

Wat vindt u, dat Lize in de gegeven omstandigheden doen moet?

DINA.

Juist.

FRANS.

Wat of ze doen moet? Wel... Gérard eens ongezouten de waarheid zeggen... hem flink onder handen nemen...

DINA.

Precies!

GESIEN.

Ja, en hij moet excuus vragen... beterschap beloven!

RUDOLF.

En is 't daarmee uit? Moeten zij dan elkander weer in de armen sluiten, alsof er niemendal was gebeurd?

FRANS.
Wat wou je anders?

GESIEN.
Ja, wat wou je anders?

RUDOLF.
Ik... niets!

ERANS.
Laten we nu niet chicaneeren. Wat wou Lisbet anders.

RUDOLF.
Ik weet 't niet. Wij hebben over de toekomst nog geen woord gewisseld.

FRANS.
Wil i k hem eens bij me laten komen? Als je dat bedoelt... met genoegen, maar verder zou ik al niet weten...

GESIEN.
Neen, ik ook niet... ofschoon 't wel beestachtig is... en ik vind, dat jij als vader...

FRANS.
Nu ja, nu ja; maar van de tien getrouwde mannen hebben er immers negen vrij wat erger pekelzonden op hun geweten!

GESIEN.
Hè, jij kunt soms zoo cynisch praten! Iemand, die 't niet beter wist, zou denken...

FRANS.
Dat jij 't al heel zwaar te verantwoorden hebt gehad, hè? Als de menschen elkanders dwaasheden niet zoo breed wilden uitmeten, dan zou er vrij wat minder geharrewar zijn. Mijn hemel, wij zijn immers geen van allen volmaakt.

RUDOLF.
Dus u denkt, dat als Lize - des noods met uw hulp - Gérard eens flink de waarheid heeft gezegd, hij 't bij deze eene misstap zal laten blijven.

FRANS.
Ik denk... ik denk! Niemand kan voor zijn evenmensch instaan, maar wie eens dronken is geweest, wordt daarom nog geen zuiplap!

GESIEN.
Dat moet ik nu toch ook zeggen.

DINA.
Zeker en een vrouw moet vergevensgezind zijn. Dat is haar plicht.

RUDOLF.
Papa, ik heb eenmaal nagelaten u bij tijds te waarschuwen. Dat is verkeerd geweest; dezen keer zal ik niet in dezelfde fout vervallen. Ik zeg u, dat Lize met Gérard dood ongelukkig wordt. Hij is voor een geregeld en gebonden huiselijk leven volkomen ongeschikt. Gisteren is hij naar Marie Brong gegaan... morgen wikkelt hij zich in een ander avontuur.

GESIEN.
Zoo'n slechte jongen!

FRANS.
Maar sakkerloot, dan had hij nooit moeten trouwen!

RUDOLF.
Precies wat ik eergisteren zei en wat u toen een dwaasheid noemde.

GESIEN.
Ja, dat is waar.

FRANS.

Ik geef niet toe, dat Gérard zoo is! Hij mag zwak wezen... goed; Lisbet is flink en de sterke moet den zwakke in toom houden. Dat is logisch.

GESIEN.

Ach, met die logica...!

RUDOLF.

Hij is erger dan zwak. Niet alleen bezwijkt hij voor de verleiding; maar hij zoekt ze op, hij phantaseert ze des noods. Ik ben overtuigd, dat hij veel van Lize houdt en misschien nog heel lang zal blijven houden; maar dat belet niet, dat hij een onleschbaren dorst heeft naar nieuwe sensatie's en andere emotie's. Met wat voor redeneeringen hij zich zelven voor den gek houdt, om maar toe te kunnen geven aan dien drang van zijn natuur, weet ik niet. Misschien houdt hij zich niet eens voor den gek en zegt hij leukweg: ik ben een modern artiest, dus...

FRANS.

Zijn dan alle moderne artiesten zedelooze menschen?

RUDOLF.

Nagenoeg, en zooal niet in daden dan toch in gedachten.

Frans, Gesien en Dina spreken tegelijk.

FRANS.

Och, kom!

GESIEN.

Wel foei!

DINA.

Maar, Rudolf!

RUDOLF.

Heeft u een andere opvatting; mij wel. Wij zullen daar niet over vechten; maar gesteld eens, dat Lize niet uwe meening maar de mijne deelt en niet langer de vrouw van Gérard wil blijven...

Gesien en Frans spreken tegelijk.

GESIEN.

Wat zeg je?

FRANS.

Ben je gek?

DINA.

A!

GESIEN.

Hij is toch haar man!

FRANS.

En als die man verkeerde dingen doet, dan is 't toch haar plicht hem door een zachte, maar flinke en verstandige leiding op den rechten weg terug te brengen! Dient het huwelijk dan alleen om samen de wittebroodsweken te genieten? Het zou waarachtig wat mooi's zijn! Wat bezielt de tegenwoordige menschen toch? Zoo hebben ze wat opgebouwd, zoo breken ze alles weer af!

GESIEN.

En als 't waar is, wat ik geloof, dat ze misschien binnen kort... Neen, hoor eens.

RUDOLF.

Maar, als ze nu inziet, dat ze samen onmogelijk gelukkig kunnen zijn!

FRANS.

Gekheid! Niemand heeft haar gedwongen. Ieder mensch moet de gevolgen dragen van zijn eigen daden! Wat zou er van de maatschappij worden, als er geen plichten en geen banden meer waren?

RUDOLF.

Neem me niet kwalijk; maar wat heeft de maatschappij er mee te maken, of twee menschen liever elk afzonderlijk gelukkig dan samen ongelukkig willen zijn?

DINA.

Een gescheiden vrouw kan niet gelukkig zijn.

RUDOLF.

Toch wel gelukkiger dan zij was vóór de echtscheiding!

GESIEN.

Neen... daarin heeft Dina groot gelijk. Gescheiden vrouw te zijn is niet benijdenswaardig. Het praten van de menschen... dan... dat je er zoo op aan wordt gezien... en denk eens voor ons...!

FRANS.

Lisbet zal wel wijzer wezen en van een nesterij geen publiek schandaal maken.

RUDOLF.

Lize heeft Gérard op een hoog, een veel te hoog voetstuk gesteld. Nu hij daar eenmaal af is getuimeld, komt hij er nooit weer op.

FRANS.

En dan... scheiden... Gérard moet ook nog ja en amen zeggen.

RUDOLF.

Hij is zwak, maar geen schoelje.

FRANS.

Boekenpraat! Met al je zakenkennis ben jij in den grond toch ook zoo'n artistiek mensch, die denkt, dat de wereld door het gevoel in plaats van door het verstand wordt geregeerd! Ja... als jij haar opstookt... als jelui elkander het hoofd warm praat... dan is het ergste te vreezen!

DINA.

Precies!

RUDOLF,

waardig.

U weet beter dan iemand anders, dat ik nooit eenigen invloed op Lize heb uitgeoefend.

GESIEN.

Dat is de waarheid.

FRANS.

Ik erken 't en daarom verwacht ik, dat je 't ook nu niet zult doen, want één ding zeg ik je: scheiden... Lisbet moet 't zelf weten; maar in m i j n huis komt ze niet terug. Zelfs den schijn van zoo iets goed te keuren wil ik niet op me laden. Dat vragen van de menschen: wat is er toch met je dochter gebeurd en - wat nog erger is - die zwijgende gezichten, waarop je lezen kunt, dat ze er, God weet wat, van denken... neen, hoor eens, daar dank ik voor! Ik zou mijn ontslag nemen en met je moeder het land uitgaan.

RUDOLF.

Dus, u buigt wel het hoofd voor de praatjes en de blikken van de menschen; maar u zou 't niet doen voor de klachten van uw dochter.

FRANS.

Ik zal doen, wat ik kan, om haar af te houden van

een dwaasheid. Jij noemt een scheiding geen dwaasheid. Goed... best. Ik weet, dat de hedendaagsche jongelui alles veel beter inzien dan de menschen van ondervinding en iemand van een dwaling te overtuigen... dat heb ik al lang opgegeven. We zullen er dus niet over strijden en ik wil er geen woord meer over vuil maken... zelfs niet met haar. Heeft zij lust de publieke opinie te trotseeren... zooals dat tegenwoordig mode schijnt te zijn... zij moet 't weten; maar... wat de gevolgen voor mij en voor haar moeder zullen zijn, dat weet jij, en dat kan je haar zeggen, als 't noodig is.

DINA,

tot Rudolf.

Zie je nu?

GESIEN.

Ja, Rudolf, je vader heeft gelijk. 't Is nooit goed de menschen er in te halen. Hemeltje lief, als ik niet altijd geschipperd had en...

FRANS

En wat meer is. We komen hier niet terug en Lisbet hoeft ook niet bij ons te komen, eer ik van jou heb gehoord, dat de zaak in der minne geschikt is, en dat wij er nooit weer een toespeling op zullen vernemen.

GESIEN.

Maar wat er ook gebeurt, je zult ons toch laten weten, hoe 't afgeloopen is, niewaar?

DINA.

Ik beloof 't u.

FRANS.

Jij zult dus geen invloed op haar uitoefenen?

RUDOLF,

gedwongen.

Ik zal geen invloed op haar uitoefenen.

FRANS.

Dan komt alles ook terecht. Kom vrouw, we gaan.

Af met Gesien en Dina.

GESIEN,

in 't heengaan.

God geve, dat alles terecht komt.

Vierde tooneel.

RUDOLF, daarna ELISABETH.

RUDOLF,

alleen.

Na een stilte.

Wat nu?... Zou 't kunnen zijn, dat ik me in hem vergis... misschien ook in haar?...

Elisabeth komt door de serre op.

Dag Lize! Hoe gaat het nu?... Wat zie je er slecht uit! Wil je niet wat eten? Je hebt van morgen nog niets...

ELISABETH.

Neen, dank je. Ik wilde niet binnen komen, zoolang de oude lui er waren. Ze zouden natuurlijk aan me gezien hebben, dat er iets was voorgevallen. Hebben ze naar me gevraagd?

RUDOLF,

eenigszins verlegen.

Neen; maar... ze weten toch...

ELISABETH.

Jelui hebt 't verteld? O, waarom?

RUDOLF.

Dat kwam zoo van zelf.

ELISABETH.

En toen zijn ze niet naar me toe gekomen?... Wat hebben ze dan toch wel gezegd?

RUDOLF,

aarzelend.

Ze namen de zaak nog al luchtig op. Ze zeiden, dat het de plicht van een getrouwde vrouw is vergevensgezind te zijn en dat alles wel weer gauw in orde zou komen.

ELISABETH.

In orde... plicht... vergevensgezind?... Wat... vergeven?... Dat hij gegaan is? Dat heb ik immers in de eerste plaats aan me zelve te wijten. Het had me maar één woord gekost en hij was t'huis gebleven. Maar... dat alles is de zaak niet.

RUDOLF.

Je papa zei, dat je Gérard eens flink onder handen moest nemen en hem dan voortaan meer in toom houden.

ELISABETH.

Ach, Rudolf... wat zou dat er toe doen? Begrijp jij dan ook niet, dat het kwaad veel dieper zit?

RUDOLF.

Ik?... Ja,... dat is te zeggen... je vat de zaak misschien te ernstig op en...

ELISABETH,

langzaam het hoofd schuddend.

Neen, neen; ik heb niet voor niets den ganschen nacht door nagedacht. Ons heele samenzijn heb ik gerecapituleerd: van het oogenblik af, dat Gérard en ik elkander leerden kennen, tot den dag van gisteren toe. Tallooze kleinigheden, die niemand anders heeft kunnen opmerken, wonderlijke gezegden... wrevelige uit-

vallen... dan, wat hij me verteld heeft van zijn verleden... alles, alles is me weer te binnen geschoten en... of ik wil, of niet... ik moet 't wel erkennen... wij hebben ons in elkaar... misschien meer nog in ons zelven... vergist.

RUDOLF.

Dat zeg je nu... onder den eersten indruk van...

ELISABETH,

met smartelijke ironie.

Eersten indruk!... Als je wist, hoe eindeloos ver die avond van gisteren achter me ligt. Neen... Wat Gérard voor me gevoeld heeft, was niets anders... niets meer dan... een reactie.

RUDOLF.

Hij hield toch veel van je en...

ELISABETH.

Zooals een zieke van zijn verpleegster houdt... totdat hij weer gezond en sterk is. Toen hij zich miskend, gegriefd, teleurgesteld, verbitterd voelde, heeft zijn behoefte aan bewondering, troost, koestering hem tot me gedreven; maar liefde...

RUDOLF.

Sommige affectie's zijn wat egoïst; maar...

ELISABETH.

Sommige? Zeg gerust: alle. Daardoor is er niet ééne, die op den duur gelukkig maakt.

RUDOLF.

Lize, Lize, wat zijn dat voor zwarte gedachten! Dat kan je niet meenen.

ELISABETH.

Waarom heb ik van Gérard gehouden? Omdat ik dacht veel voor hem te kunnen zijn... naast zijn

kunst alles. Ik stelde me voor zijn goede genius... als je 't zoo noemen wilt, zijn Muze te kunnen zijn. I k zou hem beveiligen voor de aanraking met al, wat leelijk, slecht, gemeen is. Hij moest als 't ware in een reinere, lichtere atmosfeer leven dan andere menschen en door m i j n zorgen zou hij mooiere, edelere kunstwerken maken dan eenig ander schilder. Dat was mijn geluk, dat was de illusie, die mij verblindde en nu ze verdwenen is, net als een kleurige zeepbel, waartegen iemand gestooten heeft,... nu is ook Gérard op eens een heel ander wezen voor me geworden... o, zoo heel anders.

RUDOLF.

Dat komt wel weer bij.

ELISABETH,

treurig.

Neen, dat komt nooit weer bij.

RUDOLF.

Maar Lize, Lize... iemand, die zoo spreekt... Wat... wat wil je dan doen?

ELISABETH.

Wat hij wil... hem zijn vrijheid teruggeven.

RUDOLF.

Maar dat gaat niet zoo gemakkelijk. Je bent nog geen twee jaar getrouwd. Hij zal niet willen en... heb je wel bedacht, dat je ouders zoo'n uitersten maatregel zeker niet goed zullen keuren.

ELISABETH.

Waarom niet? Waarvoor zou er een scheiding bestaan, als 't niet is voor menschen, die te laat inzien, dat zij zich hebben vergiet?

RUDOLF.

't Is zoo; maar... je zult hun toch geen verdriet willen doen, niet waar? Ik zou er in allen gevalle eerst met je papa eens over spreken.

ELISABETH,

zacht maar vastberaden.

Neen, Rudolf, dat is een zaak tusschen Gérard en mij, waarin de bedenkingen of de wenschen van papa en mama niet mogen gelden.

RUDOLF.

Dat vinden z i j niet; daar ben ik zeker van. En... als nu ook anderen je handelwijze afkeuren... als de menschen je dat laten voelen... Ellis, Ellis, weet wel, wat je doet.

ELISABETH.

Ik weet 't. Iedereen zal tegen me zijn. Ik heb die bezwaren overwogen; maar dat zijn... bijzaken. Hoofdzaak is, dat...

RUDOLF.

En als je nu heelemaal alleen...

Vijfde tooneel.

RUDOLF, ELISABETH, DINA.

DINA,

van rechts binnentredend.

Betsy, daar komt Gérard aan. Je zult hem zeker alleen willen ontvangen.

ELISABETH.

Ja.

DINA.

Kom je dan mee, Rudolf?

RUDOLF.

Ja, ik kom... Ik wou alleen nog zeggen...

ELISABETH.

Wanneer jelui straks hier weer terugkomt, doet me dan het genoegen en roert de zaak niet aan.

DINA.

Goed.

ELISABETH.

Als we al in onze villa waren geweest, zou geen derde er ooit iets van gehoord hebben en dus..

DINA.

Je hebt gelijk. Wij hebben er eigenlijk niets mee te maken. Kom je, Rudolf?

RUDOLF.

Ja.

Hij gaat aarzelend, als gehinderd door Dina, naar Elisabeth toe, en grijpt haar hand.

Ellis... Ik hoef jou geen raad te geven. Je bent verstandig en flink; maar...

DINA.

Maar Rudolf...

RUDOLF.

Tot Dina.

Ja.

Tot Elisabeth

. Bedenk, dat je heele toekomst op het spel staat.

Zich afwendend

. Arm schepsel!

Met Dina links af.

ELISABETH,

alleen.

Ja... wel arm... doodarm. Wat voel ik me moe, afgeleefd, wars van alles. Nu begrijp ik, wat een Roomsche vrouw in het klooster zoekt.

Zesde tooneel.

ELISABETH, GÉRARD.

gérard,

van rechts achter.

Hé, Ellis... Zoo alleen?... Dat had je niet gedacht, hè?

Hij geeft haar een kus op het voorhoofd, dien zij roerloos ontvangt.

Ik trouwens ook niet. Het was zoo ongemerkt laat geworden bij... bij Gartmans... Om niemands nachtrust te storen ben ik maar gebleven.

ELISABETH.

Bij Gartmans.

GÉRARD.

Ja... Is er soms nog thee?

Elisabeth schenkt zwijgend thee voor hem in.

Eigenlijk ben ik tegen dat late opblijven niet bestand; maar toch... zoo'n afwisseling in je gewoonten is goed... heel goed. Je komt eens uit je plooi... uit je alledaagschheid.

Allengs vaster en met meer vuur sprekend

. Ik voel, dat ik werklust heb opgedaan. Ik was erg mat... Mijn geest heeft behoefte aan prikkeling en opzweeping. Morgen ga ik flink en frisch aan het werk. Van daag nog niet; maar morgen zeker... Niet schilderen, zie je. Dat is toch eigenlijk mijn kunst niet. Schrijven... ja, schrijven gaat me veel beter af. Schrijven met hart en ziel! O, ik heb een mooie stof beet voor een novelle. Die wordt nog beter dan mijn Wanhoopskreet. Intenser gevoeld, weet je, voller van individueel leven, vlijmender, tragischer, gepassioneerder!

ELISABETH.

Heb je die mooie stof gevonden bij Gartmans?

GÉRARD.

Neen. Zoo iets vind je niet in eens. Het groeit lang-

zamerhand, als van zelf, in je op, uit allerlei herinneringen, gedachten, impressie's, emotie's...

ELISABETH,

kalm, doch met klem.

Emotie's, die je na juist niet bij Gartmans krijgt.

GÉRARD,

weifelend.

Niet bij?... Neen; maar... wat bedoel je eigenlijk? Ik kan nog niet goed doordenken. Mijn hoofd is...

ELISABETH,

kalm, met iets bitters in haar toon.

Gérard, waarom ga je voort mij te beliegen?

GÉRARD,

angstig rondkijkend.

Ik... ga... voort... je?...

ELISABETH,

iets heftiger.

Mij te beliegen, ja.

GÉRARD.

Daar heb je 't nu... Daar heb je 't nu... al dadelijk...

Plotseling opstuivend.

Maar, wat weet je... hoe weet je?...

ELISABETH.

Wat doet dat er toe?... Eergisteren heb je... die vrouw hier in huis gesproken en gisteren ben je naar haar toe geweest. Is dat niet zoo?

GÉRARD,

heftig.

A, ik begrijp alles! Rudolf is er achter gekomen, hij heeft me laten volgen, en...

ELISABETH.

Hij heeft er niet aan gedacht... Gérard, toen je voelde, dat je hart weer naar die vrouw trok...

GÉRARD.

Mijn hart? Maar...

ELISABETH.

Ach, val niet op een woord. Heb je me gisteren niet gezegd, dat je heele ziel in opstand was en dergelijke dingen meer? Waarom heb je mij toen niet eerlijk bekend, dat je liefde voor mij maar... inbeelding was geweest?

GÉRARD.

Bekend, dat mijn... Maar hoe had ik dat kunnen bekennen?... Geloof je dat dan? Ellis, geloof je, dat...?

ELISABETH,

met een bitter lachje.

Gelooven!

GÉRARD,

zich hoe langer hoe meer opwindend.

Ik heb je belogen... noem 't zoo, best. Dat was slecht, afschuwelijk slecht; daar wil ik je vergiffenis voor vragen, daar vraag ik je vergiffenis voor; maar waarom deed ik 't? Ik wil mij niet vrij pleiten, Ellis; maar geloof me dan ook. Ik hoopte, dat je niets zoudt merken en dat was mogelijk geweest, als...

ELISABETH.

Denk je, dat een vrouw het verschil niet voelt tusschen een gehuichelde liefde en een ware?

GÉRARD.

Gehuicheld? Ik? Ik, die niet huichelen kan?... Och, ik wist 't wel, ik wist 't wel! Je zult er nooit in kunnen treden? En nu ik je alles wil vertellen, alles eerlijk opbiechten, houd je me voor een huichelaar, geloof je niets meer. En toch... en toch; maar... hoe maak ik je dat duidelijk? Liefde? Liefde voor die vrouw? Wat is liefde? Er zijn wel duizend soorten van liefde! En dan zij... Begrijp je niet, dat er een

afgrond ligt tusschen 't geen ik voor haar heb gevoeld en mijn affectie voor jou? Begrijp je niet, dat ik jou naam en den hare nooit in één adem heb genoemd... dat ik in 't geheel niet verlangd heb haar weer te zien, dat ik haar zelfs... O, ik zal 't je nooit duidelijk kunnen maken! Je zult er niet in kunnen komen! Ik voel 't wel, ik voel 't wel! Wat te doen? Mijn God wat te doen?

ELISABETH.

Maar één ding, Gérard. Dring je zelven niets op. Wat er nu in je omgaat, begrijp ik beter dan je denkt en ik heb medelijden met je, diep medelijden; maar...

GÉRARD.

Neen, Ellis, neen; je begrijpt me niet! Laat me nog even praten, kalm praten. Ik wil je alles geregeld uitleggen. Marie Brong is hier geweest. Ze is uit eigen beweging gekomen. Je gelooft misschien het tegendeel; maar ik bezweer 't je: ze is uit eigen beweging gekomen. En toen ik haar nu weer voor me zag, weer den klank van haar stem hoorde, ja, mijn God, ik kan 't niet helpen, toen leefde ook het heele verleden, met al zijn verlangens, al zijn angsten, al zijn ellenden weer in mij op. Ik wil 't je wel bekennen: toen moest ik haar weer vragen: heb je me liefgehad, en evenmin als vroeger kreeg ik een antwoord op die vraag. O, je weet niet, hoe ze me daarmee gemarteld heeft! En... was 't daar nog maar bij gebleven; maar toen werd me bewezen, dat ze me toch wel degelijk lief had gehad en...

ELISABETH.

Toen stond je leven met mij je tegen; toen kwam je gemoed in opstand en...

GÉRARD.

Och, neen, neen! Ik heb aan dat leven niet eens gedacht. Ik heb aan niets gedacht. Ik kon niet meer denken! Als je gisteren maar een half woord hadt gezegd, was ik t'huis gebleven, omdat ik je geen verdriet wil doen. Ik heb je immers nooit verdriet willen doen. Maar... van daag was ik toch gegaan of morgen of overmorgen; want ik moest gaan. Ik moest eenmaal in mijn leven de zoenen hebben van een vrouw, die niet de mijne wilde zijn voor geld, of voor een maatschappelijke positie, of omdat zij trouwen wilde, of omdat een vader of moeder 't verlangde; maar die zich vrij aan me gaf met ziel en lichaam, zonder er bij te denken, alleen uit begeerte, uit hartstocht, alleen, omdat ik 't was, alleen, omdat ik zóó was en niet anders Daar... dat was 't; dat was 't alleen. Nu weet je 't, nu weet je alles!

ELISABETH.

Ja... nu weet ik alles.

Na een stilte.

Je hadt gelijk: als ik je vroeger begrepen had, waren wij nu niet getrouwd.

GÉRARD.

Is dat je antwoord?... Mijn God... Ellis... Dat zeg je met een bedoeling? Wat bedoel je daarmee?

ELISABETH.

Mij dunkt, dat is duidelijk genoeg. Ik heb je in den weg gestaan en dat wil ik niet. Jij zult weer vrij zijn en...

GÉRARD.

Spreek 't niet uit; spreek 't niet uit! Om Godswil, spreek 't niet uit! Ellis, Ellis, kan ik jou missen? Ben jij niet de rots, waaraan ik me vast heb geklemd, toen ik me voelde wegzinken en ondergaan? Ben jij niet de reine Madonna, die ik aanbid in het diepste heiligdom van mijn ziel. Ben jij niet de eenige, die mij begrijpen en vergeven kan? Ben jij niet mijn toevlucht in den nood, mijn troost in het verdriet, mijn steun, als de ontmoediging me verlamt, mijn lichtende ster, als ik aan alles vertwijfel?

ELISABETH.

Maar ben ik ook niet machteloos, om iets voor je te doen? Heb je 't niet zelf daar net gezegd, dat het niets zou gebaat hebben, als ik je gisteren avond gevraagd had t'huis te blijven, want van daag of morgen of overmorgen zou je toch zijn gegaan, omdat je moest? Als er dan anderen zijn, die veel meer invloed op je hebben dan ik... als ik je toch niet gelukkig kan maken...!

GÉRARD.

Maar Ellis, Ellis. Wat moet er van me worden, als jij me loslaat?

ELISABETH.

Voel je niet, dat je iets onmenschelijks van me vergt? Je verlangt immers het onmogelijke.

GÉRARD,

getroffen.

Ja, 't is onmenschelijk... 't is on-men-sche-lijk!

Hij verzinkt een pooze in gepeins en schrikt dan daaruit op

. En toch... alleen staan... ik alleen, alleen onder al die menschen! Is dat dan niet onmogelijk?

Zonder

in overdrijving te vervallen moet Elisabeth toonen, dat zij in haar binnenste een zwaren strijd voert

. Als ik jou moet missen, dan weet ik immers niet meer waaraan me vast te klampen, dan zwalk ik stuurloos rond als een wrak op zee, dan kom ik van kwaad tot erger, dan verdwaal ik in een moeras en raak er al dieper en dieper in, totdat ik stik in ellende en vuil!...

Stilte

. Mijn God, mijn God, is 't dan niet mogelijk te leven zonder te trappen op een hart, dat je liefhebt?

Stilte; plotseling opspringend

. Ellis... laten wij weer weggaan, van hier weg, weer op reis! Naar Oost of West... het kan mij niet schelen; maar weg... weg, zoo ver mogelijk weg! Naar een land, waar alles anders is dan hier, waar niets mij meer aan het verleden herinnert! Ellis willen wij een nieuw leven beginnen, een kalm leven, een leven zonder emotie's, een leven zonder kunst? Wij zijn nog jong, wij moeten immers gelukkig zijn, als we maar niets anders verlangen dan elkander gelukkig te maken. Wil je 't doen... Ellis, wil je weer met me weggaan, net als toen wij trouwden?

Lange stilte.

Waarom antwoord je me niet! Denk je, dat ik 't niet ernstig meen? Ellis, is 't, omdat je me niets meer te zeggen hebt? Ben ik je al onverschillig, heelemaal onverschillig geworden? Is alles, wat je voor me gevoeld hebt.. dood. Heb je zelfs geen medelijden meer voor me over?... Is 't uit... alles voor altijd uit?... Laat je me los?...

Zevende tooneel.

Dezelfden, RUDOLF.
Rudolf komt zwijgend binnen en doet eerst alsof hij op Ellis en Gérard niet let.

GÉRARD,

die Rudolf heeft gezien.

Of... heeft Rudolf?... Ellis, ik smeek je: zwijg niet langer... Zeg 't... zeg 't eerlijk, ronduit... Ik weet, dat je altijd van hem gehouden hebt... en in deze dagen... ik heb 't wel gemerkt... Hij is ook beter dan ik... Hij zou je veel gelukkiger kunnen maken... Nu... dan... dan is jou geluk... natuurlijk en... dan zal i k ... dan zal i k ... alleen... weggaan.

In tranen uitbarstend.

O, ik weet wel, dat ik je niet waardig ben!

ELISABETH,

als ontwakend uit een droom legt zij hem een hand op den schouder.

Gérard... je huichelt niet, je kunt niet huichelen. Niet waar?

Steeds het hoofd in de handen verborgen houdend knikt Gérard bevestigend.

Dus... wat je gezegd... al wat je gezegd hebt, dat meen je, dat meen je ernstig.

GÉRARD.
Of ik 't meen? Hoe kan ik 't je bewijzen? Zeg maar. Ik wil alles doen om je te...

ELISABETH.
Ik geloof je... Gérard... wij zullen weggaan.

GÉRARD,

opgewonden.

Wij... Samen?... O, Ellis, mijn Ellis!

RUDOLF,

naderend.

Bedenk, dat je het geluk van je heele toekomst opoffert!

ELISABETH.

Wat is geluk? Een woord.

GÉRARD,

getroffen voor haar neerzijgend.

O!